

#340 • JULI/AUGUSTI 2026 • ÅRGÅNG 31 • PRIS: 100 KRONOR • SÄLLES HÄLLER HÄLFTEN

SITUATION

S T H L M

GATUPLANET SID 38 →

**Inte bara
evidens styr
narkotika-
politiken**

ALVA
BRATT

Ester Uddén

"TVÅNGEST" PÅ PARKTEATERN

Skräp under ytan

HANDS 2 OCEAN HIVAR UPP TONVIS VARJE ÅR

Amy Deasismont

"SVÄRTAN" ÄR HENNES FÖRSTA SKRÄCKMANUS

*"På teaterscenen
riktar man sig utåt,
film är så intimt"*

Morgondagens nyheter skrivs idag.

Stöd vårt förebyggande arbete
för barn och deras familjer.

Bli månadsgivare.

**STOCKHOLMS
STADSMISSION**

INNEHÅLL

#340
Juli/augusti 2026

8. Första kommunala utomhusbastun

82 grader, hinkduschar och soldäck vid Hornstulls strand.

14. Ester Uddén

Med "Tvångest" tar hon med publiken in i sin OCD-hjärna.

20. Alva Bratt

Från tv-serier och filmroller till stora scenen på Dramaten.

38. Gatuplanet

Inte bara evidens styr narkotikapolitiken visar ny avhandling.

44. Amy Deasimont

Skrivit sitt första skräckfilmsmanus med tv-serien "Svärtan".

ALLTID I SITUATION STHLM

6. Min Plats
17. Krönika
47. Korsord
48. Dätid Sthlm

Dykaren Rikard "Drutten" Nyberg har nyss varit nere under en båt och sågat av några tampar med blysnken. En vanlig fogsvans gjorde jobbet.

32. Hands 2 Ocean

Förmodligen är det det mörka vattnet i Stockholm som gör att människor kastar i saker de vill ska försvinna. Bokföring, elscootrar, bilbatterier och patroner tas det upp tonvis av varje år. Plus en massa annat skräp. Det tar tusen år för en PET-flaska att brytas ner i vattnet.

TILL JORD OCH TRETUSEN DOSER VACCIN SKA DU ÅTER VARDA.

Med en testamentsgåva till Rädda Barnen låter du omtanken leva vidare. Din gåva kommer att användas där behovet är som störst, som att ge barn livsviktig vård mot smittsamma sjukdomar. Skriv ditt testamente enkelt och kostnadsfritt på raeddabarnen.se/testamente och hjälp fler att få en trygg barndom. Finns det något viktigare?

Rädda Barnen

ULF STOLT, CHEFREDAKTÖR

Alva Bratt, "Tvångest", Gåshud & Gager

När detta skrivs har studentflaken precis tystnat och det faller ett sirligt regn över polisbilarna på andra sidan gatan och fotbolls-VM är en långt ifrån avgjord historia.

En gång när Hands 2 Ocean dök i Stockholm hittade de några kassar bokföring dumpat under ytan, en annan gång en låda patroner. Men mest är det bilbatterier, elscوترar och en och annan bil som något försäkringsbolag förmodligen undrar över, som de hivar upp ur det mörka vattnet. För som en av dykarna uttryckte det: "Jag tror aldrig jag sett saker ligga på botten av Medelhavet".

Skådespelaren Alva Bratt växte upp på Gärdet men hade kompisar över hela stan så hon kände tidigt att staden var hennes att ta sig runt i, en plats hon älskade och som dessutom, på grund av dess storlek och mångfald, var full av möjligheter. En av möjligheterna hon ofta utnyttjade var att ta bussen ner till Nybroplan och se en föreställning på Dramaten.

Det sådde något, skapade en längtan, en

dragningskraft. Vid gymnasievalet var det Södra Latin som gällde. Sedan ett halvår efter studenten har hon försörjt sig som skådespelare.

EN NY AVHANDLING vid institutionen för folkhälsovetenskap vid Stockholms universitet visar att svensk narkotikapolitik inte bara bygger på evidens - värderingar, moral och vilka som får möjligheter att påverka politiken spelar också stor roll. Samtidigt utesluts ofta de som främst berörs – personer som använder droger och deras anhöriga.

Med föreställningen "Tvångest" tar Ester Uddén med Parkteaterns publik in i sin OCD-hjärna – för henne handlade det om räkning av jämna tal för att hålla katastrofen borta. Amy Deasimont har skrivit manus till tv-serien "Svärten", baserad på John Ajvide Lindqvists roman *Sommaren* 1985 – hennes första manus i genren.

Podden Gåshud & Gager breddar bilden av musikbranschen och hur den fungerar.

Ha en fin sommar.

FAKTA HEMLÖSHET

27383 personer lever i hemlöshet i Sverige, enligt Socialstyrelsens definition av hemlöshet.

Där ingår personer i akut hemlöshet, personer som saknar boende efter institutionsvistelse, personer som bor i långsiktiga bostadslösningar via Socialtjänsten och personer som bor kortsiktigt hos familj, släkt eller andra privatpersoner.

6 605

hemlösa personer vistas i Stockholm enligt den senaste mätningen och av dessa lever 1261 i akut hemlöshet.

Mätningen gjordes under en vecka i april 2023 och enligt Socialstyrelsen ska antalet ses som ett absolut minimum.

OM SITUATION STHLM

Sedan 1995 säljs *Situation Sthlm* av hemlösa människor i Stockholm och Mälardalen.

Konceptet med gatutidningsförsäljning har visat sig vara en framgångsrik metod att arbeta med hemlösa människor på, eftersom det ger tidnings-säljaren en möjlighet att tjäna egna pengar genom att arbeta, samtidigt som tidningen – i sig – fungerar som en kanal för påverkan, opinionsbildning och debatt kring frågor som rör de hemlösa säljarnas situation.

Situation Sthlms sociala verksamhet med arbete och sysselsättning, individuellt stöd och motiverande samtal, skriververkstad och möjlighet att ha sin post hit, café, tillgång till datorer, telefon och juridisk rådgivning, fyller en mycket viktig funktion för de hemlösa människor som tar del av verksamheten.

Över 90 procent av *Situation Sthlms* säljare upplever en positivt förändrad livssituation sedan de började sälja *Situation Sthlm*.

Omslag:
Johan Bergmark

SITUATION STHLM REDAKTIONEN **Chefredaktör och ansvarig utgivare** Ulf Stolt, ulf@situationsthlm.se, 08-545 953 90 **Reporter** Maria Hagström, maria@situationsthlm.se **Art Director** Johan Olsson, johan@situationsthlm.se **Fotografer och**

illustratörer Anneli Hildonen, Johan Bergmark, Magnus Sandberg. För osignerat material svarar redaktionen. Redaktionen ansvarar ej för insänt icke beställt material. **Digitala medier** Rebecka Sandberg, rebecka@situationsthlm.se **Webbida** www.situationsthlm.se **E-post** red@situationsthlm.se

Räckvidd 92 000 läsare (Orvesto konsument 2025 helår). **Upplaga** 12 400 ex/mån (TS helår 2025) ISSN: 1400 - 4437 **LEDNING**

OGH ADMINISTRATION VD Pia Stolt, pia@situationsthlm.se, 08-545 953 87 **Adress** Torkel Knutssongatan 37, 118 49 Stockholm

Tel 08-545 953 81 **Organisationsnummer** 55 66 49-1071 **Bankgiro** 5774 -9327 **SOCIAL VERKSAMHET** Verksamhetschef, sociala

verksamheten Jenny Lindroth, jenny@situationsthlm.se, 08-545 953 88 **Samordnare** Ingmari Olofsson, ingmari@situationsthlm.se,

08-545 953 81, Jonas Svensson, jonas@situationsthlm.se, 08-545 953 81 **Telefonnummer distribution** 08-545 953 81 **Öppettider**

Måndag till fredag kl. 8.30 -15.30, lördagar 09.00-13.00. **Organisationsnummer** 80 24 11-14 97 **Bankgiro** 5357- 3259 **Gåvokonto** Bg

431-2252 **ANNONSERING** Herman Sundgren, herman@situationsthlm.se, 08-545 953 94, Axel Schéle, axel.schele@mediakraft.se,

070-727 41 09 **Privatprenumeration** 11 nummer kostar 990 kronor, www.situationsthlm.se/prenumerera **Tryck** Stibo Complete 2024

Miljö Platen runt tidningarna är en PE-folie. Den är återvinningsbar och lämnas i containern för plast vid återvinningsstationerna.

MIN PLATS

En tidningssäljare berättar om sin favoritplats i stan

”Polisen brände mina böcker”

Ramon Pashang har sålt Situation Sthlm i Arninge i 15 år. Han har sett Arninge-barn växa upp och på tåget hit läser han om politik.

Många känner mig och jag har fasta kunder. De barn jag såg här i början är i dag tjugofem år. Förra veckan sa en flicka till mig: ”När jag var åtta år köpte mamma tidningen av dig. Nu är det jag som köper.”

Det här ger mig nåt positivt att göra på dagarna. På vardagar står jag vid ICA Maxi. Fredag och lördag står jag på andra sidan vid Systembolaget, det är många som ska dit då. Det kommer också folk från olika håll i stan på grund av amerikanska butiken Costco.

På söndagar är jag ledig, tvättar kläder och träffar min son. Jag bor i Hägersten. Det var en försökslägenhet som sen blev min egen. På morgonen åker jag till Situation Sthlm och se n fyrtiofem minuter hit. På tåget lyssnar jag på nyheter och läser tidningar. Jag är intresserad av politik. På åttioalet, i Iran, var jag med i en vänstergrupp som kämpade för demokrati och kvinnors rättigheter. Jag hade en bokhandel, men polisen brände mina böcker och jag blev efterlyst. Jag kom till Sverige utan pass, utan nånting.

Nu läser jag om kriget där. Jag har varit väldigt orolig. De stängde internet och jag kunde inte ringa min familj. För två dagar sedan pratade jag med min mor, bror och syster för första gången på två månader. Men kriget, det fortsätter.

TEXT **MARIA HAGSTRÖM**
FOTO **MAGNUS SANDBERG**

80

miljoner kronor kostade klottersanering i Stockholms kollektivtrafik under 2025. Det är den lägsta nivån på över 20 år och 112 miljoner kronor lägre än toppåret 2020. 56 196 kvadratmeter klotter registrerades.

Personliga brev gör staden till scen

SCENKONST På utvalda platser i staden – från Östermalms saluhall till Vällingby torg – har nästan 70 scenkonstnärer skrivit personliga brev. Via appen Promenad och upplevelsen TILL PUBLIKEN leds besökaren till

det närmaste brevet. Där läser brevskrivaren upp sin text i appen, innan nästa brev dyker upp.

Skådespelare, dansare, regissörer, koreo-

grafer och dramatiker lotsar på så sätt publiken till välkända och mindre kända platser och gör

staden till en scen i lurarna.

Varje brev bär på sin

egen historia.

Projektet TILL PUBLIKEN har skapats av Shake It Collaborations på initiativ av scenkonstnärerna Tove Sahlin och Joakim Rindå samt musikern Leo Svensson Sander.

MARIA HAGSTRÖM

ISTOCKPHOTO

Om sommaren inte blir tillräckligt varm så har den första kommunala utomhusbastun ankrat upp vid Hornstull.

82 GRADER VID HORNSTULL

Stockholms första kommunala bastu utomhus ligger förankrad vid Hornstulls strand med både soldäck och hinkduschar i trä.

BADKULTUR Det var svårt att ersätta Liljeholmsbadet som låg där tidigare.

– Men vi tänkte att det skulle vara nåt med rekreation och bad. Och bastu är ju hett nu, säger Pia Karlsson, projektledare på Stockholm stad.

Bastun rymmer sexton personer och har ett soldäck med stege rakt ner i Liljeholmsviken. Den är öppen året om alla dagar mellan 06.30 och 21.30. Och den

som är bastusugen bokar in sig via nätet och får en tidsslot på 90 minuter. Det finns separata tider både för herr, dam och mix. En bastuvärd välkomnar gästerna och ser till att alla har det bra.

Hur varmt är det i bastun?

– Vi kollade med bastuexperter och bastuaggregatstillverkare vad det borde ligga på. De sa mellan 80 och 85 grader, så vi har lagt oss på 82 grader nu till en början.

Bastun är i en kulör som heter ärggrön. Färgen är medvetet vald, för när arkitekten tittade runt på vilken färg paviljonger och lusthus hade i området så var de just gröna. Så färgen på bastun

är en hommage till dem.

Förutom vanliga duschar med kommunalt vatten i finns det hinkduschar av trä där vattnet kommer från Liljeholmsviken.

Hinkduscharna är till för att förstärka bastuupplevelsen.

– Skulle det bli en väldigt varm sommar med vattenbrist i kommunens ledningar är det hinkduscharna som står till buds.

Till skillnad mot Liljeholmsbadet så badar man inåt mot strandkanten i stället för ut mot farleden. Bastun och solbryggan är också upplysta kvällstid när sommarkvällarna blir mörkare.

GERD ERIKSSON

HALLÅ DÄR

Livia Beijer, 17 år, som blir junior museichef på Historiska museet i sommar.

Varför behövs en junior museichef?

– Museet vill få in ungdomliga perspektiv på verksamheten. De, och egentligen alla museer, har svårt att fånga oss tonåringar. Det handlar inte om brist på intresse, men vi har kanske inte känt att vi har en plats där.

Varför tror du att det blev just du?

– Jag är en energifylld person, har driv, engagemang och idéer. Kultur är en stor del av mitt liv. Jag är jättetaggad på att få vara med bakom kulisserna. Det känns spännande och ärofyllt.

Vad vill du förändra hos Historiska museet?

– Till exempel finns det inget på hemsidan som säger: det här är till för er ungdomar. Det finns för familjer och vuxna. De skulle kunna ha workshops och kreativa saker, och marknadsföringen behöver locka dit oss på andra sätt än en bild på ett objekt. Lite mer tiktok-inspirerat.

Varför är det viktigt att locka ungdomar?

– Historia är relevant i dagens samhälle och vi påverkas av dåtiden. Vi kan lära oss av den och inte göra samma misstag. Vi är den nya världen.

MARIA HAGSTRÖM

Livia Beijer går i vanliga fall naturvetenskapsprogrammet på Kungsholmens gymnasium.

PRIVAT

MITT JOB

Om yrken och
arbete i stan

CHRISTIAN HEMMÄLIN
LATRINHÄMTARE

”Det är klart att det kan lukta”

– Jag hämtar latrintunnor året runt. Vintertid är det ett trettiotal kunder, nu på sommaren när folk flyttar ut till sommarstugorna är det två hundra som har utedass.

– Två tunnor ingår i avtalet och jag hämtar var fjortonde dag. Då får de också två nya.

Tunnorna kör jag till Gladö kvarn där de lastas i en container för vidare färd till Högdalen-verket där de bränns.

– En tunna rymmer tjugofem liter, när jag började 1996 var det fyrtioliterstunnor. Det är en väsentlig skillnad i vikt, en full tunna i dag väger runt trettiofem kilo. Jag fäller ned sidolemmarna på lastbilen och lastar. Det rymmer hundra tunnor på flaket.

– När en tunna stått länge i solen börjar den jäsa. Jag brukar sätta foten på locket och kolla om det rinner ut på kanten. Då får kunden hålla om det själv i nya tunnor.

– Under en dag hinner jag med trettio till fyrtyo stopp. Det är klart att det kan lukta när det är sommar och varmt, men jag känner inte det längre.

– När jag började var vi två bilar på heltid, i dag kör jag själv tre dar i veckan. Jag hämtar även i kolonistugeområden, scoutstugor och på ett hunddagis. En underentreprenör sköter hämtningen i skärgården på alla öar utom Ornö. Dit åker jag båt och hämtar, det kan vara sjuttio till åttio tunnor.

TEXT **GERD ERIKSSON**
FOTO **MAGNUS SANDBERG**

För att testa om en latrintunna börjat jäsa i solen sätter Christian Hemmälins foten på locket och ser om det rinner ut på kanten. Om det gör det får kunden hålla det i en ny tunna.

CREATIVE C

I sommar är det visning av museilägenheten på Kämpingebacken 13 i Tensta vid tre tillfällen.

FÖRR – HEMMA HOS ARTURSSON

I Tensta ligger en av Stads-
museets museilägenheter.
Tre rum och kök från 1969 där
familjen Arturssons bodde.

BOENDE I det väl tilltagna köket
ligger en grön storbloomig
vaxduk på bordet, gardinerna
går i brunt och orange och tv:n
i vardagsrummet har precis fått
två kanaler. Till skillnad från på
andra museum får besökarna
känna på prylarna och sitta i
möblerna.

– Det är en realistisk miljö
med grejer från sent sextiotal
och tidigt sjuttiotal och en del
äldre ärvt, precis som familjen

Artursson som bodde här hade
det. Färgglada möbler, dukar i
fascinerande mönster och ett
skafferi med halvfabrikat, säger
Eva Larsson, arkitekturhistori-
ker på Stadsmuseet i Stockholm.

Lägenheten på Kämpinge-
backen är en del av Miljonpro-
grammet som kom till för att
bygga fler bostäder och bygga
bort en dålig bostadsstandard.

De som flyttade till Stock-
holm ville bo i de nybyggda
moderna lägenheterna med
närhet till både skolor och grön-
områden. Familjen Arturssons
kommer till en alldeles nybyggd
lägenhet i Tensta 1969 med

stort ljuskök, två toaletter och
klädskammare.

Vid en boendemässa i Tensta
för 20 år sedan bestämde sig
Svenska Bostäder, i samarbete
med Stadsmuseet, för att spara
en av lägenheterna i ursprunglig
stil.

– De var lite stolta över
bostadsstandarden. Det har
påverkat Svenska Bostäder att
värna det tidstypiska vid reno-
veringar i Tensta, som stil på bal-
kongfronter och originalkulör på
puts. Och när fönstren byttes fick
de ha kvar samma profiler som de
gamla, säger Eva Larsson.

GERD ERIKSSON

Glapp i länets bostadsmarknad

RAPPORT Stockholms läns
bostadsmarknad präglas av ett
växande glapp mellan utbud
och hushållens ekonomi, visar
Länsstyrelsens årliga rapport
om länets bostadsmarknad.

Trots att byggandet vände
svagt upp under 2025 minskade
antalet färdigställda bostäder
med tjugo procent till 11250.
Fokus bör inte längre ligga på
att bygga fler bostäder, utan på
att bygga rätt bostäder – i olika
storlekar, upplåtelseformer och
prisklasser.

Samtidigt visar studier
att nära två tredjedelar av
hushållen inte har råd med vare
sig nyproducerade hyresrätter
eller bostadsrätter. Efterfrågan
på nyproduktion med höga
hyror är låg, medan köerna till
mer prisvärda bostäder växer.

Rapporten pekar också
på brister i flera kommuners
bostadsförsörjningsarbete och
efterlyser starkare insatser för
att säkerställa bostäder för alla
inkomstgrupper.

ULF STOLT

86

är år medellivslängden för
kvinnor i Stockholms län och
82,7 år för män. Stockholm går
därmed om Halland och är nu
för första gången det län med
högst medellivslängd, enligt
SCB. Längst lever människor i
Danderyd.

”Vi vet inte när attitydförändringen började, men troligen finns det ett samband med den förstärkta antisemitism som märkts av i Europa efter Hamas terrorattack i Israel den 7 oktober 2023.”

Meriam Chatty, en av författarna till rapporten ”Antisemitiska attityder i Sverige”
som regeringen uppdragit till Forum för levande historia att genomföra 2020 och nu igen 2025.

nerade nya riksbyggnaden.
Som synes är den legitimistiska agi-
tationen starkt katolskt inriktad. Den
ger, vilka alternativ man än stannar
för, ett starkt intryck av att Habs-
burgpropagandan förbundits med en
på lång sikt verkande och högt över
gemene mans dagliga kamp för tillva-
ron bedriven romersk-katolsk maktlinje
i Österrike.

Inga judar i Magdeburgs spårvagnar.

Antisemitiska skyl-
tning
ÖLTRYCK.

BE... (TT) De
mitiska tagit sig
tryck. På spårvagn
uppsatta plakat,
de nationala organisat
vill att sig
vid spårvagnarna
rats skilja sig från
icke önskvärda.

Hemliga statapolisen har an-
hållit åtta judar, vilka beskylls för ras-
istiska aktiviteter. Fem av dem är till-
höriga till den tyska familjen.
"Icke önskvärda", har de blivit ut-
skickade från landet.
Hemliga statapolisen har an-
hållit åtta judar, vilka beskylls för ras-
istiska aktiviteter. Fem av dem är till-
höriga till den tyska familjen.
"Icke önskvärda", har de blivit ut-
skickade från landet.

Borgmästaren i Frank-
richsen har utfärdat förordning
ken det bl. a. heter: "Den som går till en
judisk läkare, en judisk advokat eller ett
judiskt varuhus eller på annat sätt utan
tvingande skäl umgås med judar ställer
sig utanför folkgemenskapen och enrol-
lerar sig i dess behändling."

Ovanstående är inte någon bild från en
helt okuperad Kroatien.

30.000 judar i fångläger.

Gestapo förbereder nya åtgär-
der för att påskynda
emigrationen.

— Privat till Dagens Nyheter. —
BERLIN, fredag.

U.P. Gestapo har enligt förlä-
nande från ett källigt håll
sikt på att i närmaste
dagarna utse en fullständig
morgonvandring av alla
stämme i koncentrationsläger i syfte
påskynda emigrationen.
Detta hoppas man nå
att öka emigrationen, för
utvandring av judarna och
rätta emigrationen i syfte
skall emigrationen påskynda
genhet.

De som anser att det
riket minst 30.000 judar sändes till
koncentrationsläger sedan den 10 no-
vember förra året. Då man anser att
dessa judar jämte deras familjer höra
ha lämnat Tyskland i sex
der, till emigrationen i
100.000 emigranter i
och som möjligt de ut-
ringsberedda ser ut
Man har på nya ce-
passbrev efter ut-
samma riktning utvandra
byråer för emigrationen
upprättats som redan lyc-
kats för många av de öster-
rikiska judar utvandra.
Samtidigt tyska passb-
na centraliserade även de re-
diska organisationerna förenas i en
topporganisation, som skall handha
alla judiska sammanslutningars finan-
siella angelägenheter.

BERLIN, fredag.
T.T. Hitler har på förslag av riks-
ministern för flyget och överbefälha-
varen för flygvapnet med verkan från
den 1 februari 1939 godkänt organisa-
toriska förändringar inom flygvapnet,
vilka betyda ett ytterligare och avgö-
rande framsteg för flygvapnets upp-

50,000 judar "försvunna".

Rom erkänner katolskt
läge i Kroatien.

Enligt tysk press och död,
där många människor tagas.

... (från Havas.)
När dr P... tillträdde makten
Kroatien det där omkring
1000 judar, som månader efter
den nya infördes finnes
icke en "landet". skriver
gen St... och fortsätter:
Vare ha de tagit vägen? Ingen kan
saga det. Man talar om en liten ö i
Adriatiska havet utanför Ragusa, men

d'Italia skrivit det inre
Kroatien bl. a. engelska
och tyska agenter synner-
ligen samma där, utan lan-
det helt okuperat italiens-
sk... er fortsätter mot re-
gionen enligt Stampa serbiska
ban... gömda i skogen där en
ven... klappjakt anses på dem.
"Det är en strid på liv och död, där
inga fångar tagas", skriver tidning-
en. "Härtill komma kommunisterna.
Dessa driva sin verksamhet i städer-
na, kasta bomber, spränga dynamit-
järnvägsstationer, gånader samt
i bilar, till-
ngare.

...
panjen. Detta är sjunde gangen
som Gandhis maka arresterats av
politiska skäl.
Även Maniban Patel, en dotter till
Gandhis högra hand, Vallabhai Patel,
arresterades när hon tillsammans med
T.T. gångna

Vad skrev svenska tidningar om nazisternas brott?

VAR F. A. LIDSTRÖMERS VÄG NÄR 10.33-11.06

DETSITTEREN sommarlovslängande skolklass utspridda på filtår och jackor under träden framför Rosendals slott. I hörnet av fältet i korsningen nedanför en hyfsat ståtlig naverlön, framför den gullvivor i det höga gräset, de fortsätter sedan en bit nerför vägen i gräskanten.

Öppet grindhål in till slottet, de avhäktade grindarna i vitt smide lutade mot staketet intill – nitton spetsade ribbor mellan varje staketstolpe, svagt rundad profil som är lägst mitt på.

Byggställningar på slottet som når runt ena kortsidan, två vita bilar parkerade i gruset, dörren öppen till en byggbod.

Oklippta vägrenar. Träd på ena sidan vägen vars grenar trevar ut över staketet, på andra sidan fält och bortanför den en annan mindre väg och sedan skog.

På en inplastad skylt på en träpinne i marken vid sidan av vägen: "Aurora Borealis Star Dome av Cristina Iglesias" och sedan en pil. En fullt fungerande men icke pappersutrustad Holken från Sanifix står uppställd strax intill miljöstationen. Där en man med en vällastad cykel – två säckar burk bak, en kasse på styret och så någonting i cykelkorgen. Han äter en bit bröd i skuggan vid kortsidan. När det kommer två unga kvinnor joggande förbi sitter han upp på cykeln och rullar sakta ner mot bron med en hand på styret och

"Rullar sakta ner mot bron med en hand på styret och ena foten släpande i marken."

ena foten släpande i marken.

Miljöstationen består av fyra välvda grå kasuner placerade intill varandra, två märkta parksopor, en märkt färgat glas, en märkt ofärgat glas.

ENBITUT i vassen längre fram en skylt: "Varning svag is – avloppsledning".

Vid Folke Bernadottes bro står ett stort vitt konstverk – "Hoop-La" av Alice Aycock

– som är ett av de sju nuvarande verken i prinsessan Estelles skulpturpark.

Det finns flera informationstavlor om både skulpturparken och verken. Och handelsträdgården en bit längre bort har en svart smidesskylt i korsningen vid bron som berättar

om öppettider och utbud, om vedugnsbageri och biodynamisk odling.

Tre skolpojkar kommer gående i bredd på vägen bortifrån slottet, en av dem har ett papper i handen, en av dem en karta, han i mitten telefonen i handen – tipspromenad eller orientering.

En vägskylt pekar ut sex destinationer i fyra väderstreck. Plus Hälsans stig.

Tvårs över fältet bort mot en grupp ekar, en meterbred uppklippt stig genom det höga gräset.

TEXT **ULF STOLT**

FOTO **MAGNUS SANDBERG**

ESTER UDDÉN, SKÅDESPELARE:

”Det är min terapi

Som barn började Ester Uddén räkna jämna tal för att hålla katastroferna borta. Först långt senare fick hon veta att det handlade om tvångssyndrom. Nu tar hon med publiken in i sin OCD-hjärna i den humoristiska föreställningen "Tvångest".

...att få prata och skämta om det”

TEXT MARIA HAGSTRÖM FOTO ANNELI HILDONEN

FAMILJEN kallade det för ”räkningar”.

Det som Ester Uddén började med i nioårsåldern - att räkna jämna tal och utföra ritualer.

Som när familjen åkte bil, då blinkade hon så många gånger som bilen fick plats mellan två lyktstolpar.

– En, två, fyra. Nej, det måste vara sex.

Ester Uddén säger att det var ett sätt att hantera ångest och förändringar som skedde omkring henne.

– Vi kallade det räkningar, för vi visste inte vad det var. Det var bara min mamma, pappa och syster som kände till att jag höll på så här. Men jag har fått höra från släkt och vänner att de också märkte, till exempel att jag skulle springa runt bilen två gånger innan jag kunde sätta mig.

Så småningom togs hon till

barn- och ungdomspsykiatri.

– Jag fick leka med en häst och rita nån teckning. Jag tyckte det var tönterier, kände mig lite klappad på huvudet. Men jag fick glass efter, så det var värt det, säger hon och skrattar.

Ester Uddén står i Parkteaterns replokal på Djurgården. Det är första dagen på två veckors repetitionstid inför att föreställningen ”Tvångest” ska spelas i månadsskiftet juli-augusti.

– Jag tror varken jag eller mina föräldrar fick höra ordet tvångssyndrom när jag var barn. Det är konstigt, för så länge sen var det inte. Vi snackar inte fyrtiotal precis.

Det var först när hon var i 20-årsåldern och tittade på tv-serien ”Girls” som allt föll på plats. Huvudkaraktären var stressad. Hon la upp Pringles-chips på rad och räknade, igen och igen.

– Jag kände igen mig. Det är ju sånt jag gör. De nämnde ordet OCD i serien och jag började googla. Då öppnades en ny värld. Det fanns nåt som hette OCD,

det fanns massa fler som jag där ute. Jag var inte galen.

Det är därför hon tycker att det är viktigt att göra en teaterföreställning om tvångssyndrom.

– Vi pratar mer om det i dag, men inte tillräckligt. Det är fortfarande otroligt stigmatiserat och folk har olika kunskap om det. Det här är ett sätt för mig att bjuda in publiken till hur jag ser på världen ur min OCD-hjärna.

”Tvångest” är skapad och framförd av Ester Uddén själv, handlar om Ester, den ofrivilliga superhjälten som dagligen räddar liv – allas liv.

ESTER UDDÉN

Född: 1989.

Bor: I Enskede.

Gör: Skådespelare. Arbetat vid Dramaten, Uppsala stadsteater och Örebro Teater. Medverkat i ett tjugotal produktioner på scen, däribland ”Mästaren och Margarita”, och ”Julius Caesar”. Även medverkat i tv-serier som ”Hamilton” och ”Morden i Sandhamn”.

Aktuell: Med föreställningen ”Tvångest” som spelas på Parkteaterns scen Under Eken i Galärparken 31 juli och 1 augusti.

– Det är ett väldigt tungt ok att bära. Och hon gör det med siffran två. Hon är en förhöjd version av mig själv. När jag var barn fanns en stark känsla att om jag inte utförde här tvångshandlingarna, då kommer mamma bli sjuk, nån kommer att dö eller världen gå under. Nu som vuxen, när jag kan tänka mer rationellt, så vet jag ju att jag inte kan påverka. Men känslan består, även om den inte blir lika stark som då.

STRAX UTANFÖR REPLOKALEN, en bit bort över gräsmattan i Galärparken och nerför en slänt, står en gammal ek. Från en av dess våldiga grenar ska hon svinga sig ut och göra entré som den superhjälte Ester försöker - och måste - vara.

Till skillnad från andra scener Ester Uddén spelat på – som Dramaten, Turteatern och Örebros teater – är Parkteatern öppen, utomhus och gratis.

– Det kan komma nån knattandes bakom och kanske att nån är rund under fötterna. Vad som helst kan hända. Jag ▶▶▶

I två veckor repeterar Ester Uddén i Parkteaterns replokal, och är sin egen regissör. "Jag stå här och pratar ut i tomma intet. Jag längtar tills jag får regiögonen som hjälper till några dar." Regiögonen är Py Huss-Wallin och konstnärliga ledaren Nils Poletti.

SMÅ BARN OCH STORA FÖRÄLDRAR

■ I teaterpjäsen "Små barn och stora föräldrar" av Kristian Hallberg, spelar Ester Uddén en av huvudrollerna – en "tradwife-mamma".

■ I en lekpark möter hon sin motsats – en medveten och normkritisk "sad beige mom". Det blir en krock mellan ideal och självbilder och en tävlan uppstår om vem som är bäst. Men ett oväntat systemskap växer också fram.

■ Teater Kaleido satte upp pjäsen på Reimersholme hotell i april, men den spelas även på Fri scen på Kulturhuset Stadsteatern i september.

vill i vanliga fall veta vad det är för förutsättningar, hur mycket folk som kommer och hur de sitter. Det går inte här. Men det känns också kul, jag gillar att utmana mig. Och sen är det fint att Parkteatern har en sån trogen publik.

Iföreställningen försöker karaktären Ester värva fler, som tillsammans med henne ska rädda världen.

– Det finns ett publiktiltal. Vi är i det här rummet tillsammans. Hjälp mig rädda er.

Mest av allt vill hon att folk ska ha kul. Men också få perspektiv och förståelse, eller känna igen sig.

– När jag pratar om min OCD är det som att OCD:arna kryper fram ur sina vrår och säger: "så är det för mig med, men jag har

"När jag pratar om min OCD är det som att OCD:arna kryper fram ur sina vrår."

siffran tre". Ånej siffran tre, vi kan inte vara vänner, vi jobbar mot varandra. Vi räddar världen på två helt olika sätt.

Humor är för Ester Uddén det bästa sättet att komma nära det tunga ämnet psykisk ohälsa. Första gången hon gjorde det var på en standup-scen i Los Angeles.

– Det finns nåt förlösande i det, att få skratta.

Finns det någon risk med att skämta om en diagnos?

– Jag är ganska filterlös och det finns säkert risk att jag trampar nån på tårna. Det är viktigt för mig att understryka att det här är min OCD. Det finns olika varianter, som kan upplevas olika och hindra folk i vardagen på olika sätt. Jag har haft det skitjobbigt, men som konstnär är det

här min terapi – att få prata och skämta om det. Jag hoppas också att det kan hjälpa andra. Men det kommer inte bara vara "laughs and gags", jag vill också närma mig allvaret.

Har dina tvångshandlingar blivit färre med åren?

– Det har mer blivit per automatik, att jag inte alltid tänker på att jag gör dem. Det som är bestående är att jag räknar jämna siffror och gärna väljer klara färger som känns bra. Jag har försökt förklara det här för mina bonusbarn: det är som att jag har en mental hink som jag lägger de här färgerna i. Ibland, om jag till exempel har en hårklämma i en pastellfärg, frågar de: "Ligger den i din hink?" Och jag tittar på den och inser att ja, det gör den faktiskt. ■

Ett torp, en dröm, en skrivmaskin

TVÅ HJULSPÅR IN från allfartsvägen. En kruka på en sten.

Synligt mellan träden och dungarna ett ladtak och kortväggen på en kimröksröd brädhög till sommartorp som stått där sedan i alla fall någon gång på 1800-talet.

Trädgårdsland och pump. Redskapsbod. Hagar och ängar nära, bärträd och buskar, utedass, skogen som en dov kyrksal bortom staketet.

Och framför vedboden en avlångganska flat sten som bildar en häll i gräsmattan.

Det är där bilden är tagen. Jag sitter närmast min farsa, min syster sitter bredvid mig, snett framför oss sitter mamma. Jag pratar, säger något, det syns på mina läppar och på vinkeln på farsans huvud att han lyssnar. Jag har en leksak, någon sorts troll ser det ut som, i knät. Min äldre syster bär hängslen och polotröja med lång ärm och ler mot vår mamma.

Det är sommarskymning men med tillräckligt släpljus kvar. Bilden är tagen efter att jag och min syster agerat barn i ett reportage i lokaltidningen. Fotografen i dag död, han söp ihjäl sig några decennier senare. Reportern numera till åren, käpp och stödstrumpor och blodtrycksmediciner, men då var han min Hemingway – axelbred, mustasch, hade sett El Cordobes bli stängad i Madrid, gjort FN-bataljoner, slagits i Marseilles hamn, ägde en italiensk sprintkniv och hade Johnny Weissmullers autograf.

Jag försöker utröna när bilen är tagen. Har människan varit på månen?

Farsan i träningsoverall, polisonger, inga glasögon ännu, mamma i kofta och snäva byxor, badskor, frisyren halvkort, tjocka glasögon.

MIN SYSTER HITTAR bilden – en hoprullad lite fläckig och luggad papperskopia i A3 – i en byrålåda när vi sent i våras lastade ihop de femtiosju somrar som det blev där i

**ULF
STOLT**

Chefredaktör
och ansvarig utgivare

"En pressläktare någonstans i världen via ett skakigt modem."

torpet, för vidare avhämtning.

Med mamma numera i minneslunden känner sig farsan färdig med torparlivet.

Vi tog med det vi förmådde bära – mormors päls, en äkta svensk matchtröja från VM 1994, en Olivetti reseskrivmaskin fylld med dekaler från olika EM, VM och OS, några spröda peyotemålningar från Mexiko, en matta, ett mindre skåp.

Och den där bilden. Tagen under släpljuset en sommarkväll när livet precis har vågat ta sin början. På en stenhäll framför ett torp som ingen av oss där på bilden mera lär återse. Den bär konturer av drömmar. Av framtid. Av liv – mitt, mammas, min systers.

För farsan återstår ännu oändliga tidningsidor att fylla med text, VM-finaler, Olympiska spel, krönikor som budkavlas hem till redaktionen på knivseggen från en pressläktare någonstans i världen via ett skakigt modem, allt det som skulle bli hans liv, har där ännu inte riktigt vågat börja.

Men det finns där, i den där bilden på stenhällen under släpljuset en sommarkväll.

HAN MESSADE PRECIS.

Äter lunch på någon av det fåtal restauranger han varierar sig mellan. Hade talat med min syster. "Hörde att du tog skrivmaskinen".

Den står i bokhyllan nu. Bilden ligger hoprullad på den. Jag ser på den ibland. Och minns doft av trycksvärta. Ljudet av pressen som stånkar i gång några våningar upp från sportredaktionen. Limmet i burkarna på allmänredaktionens bord. Ljudet av skrivmaskiner. Rörpost som susar under innertaket.

Jag här. Nu. Han där. Knackar sena åttio. Går fort. Smala byxor. Städerna. Glasklar skalle. Någon tillfällig krampa.

Från stenhällen och hit.

Jag tror inte att det enbart är en tillfällighet. ■

TUNNELBANETANKAR

Jag kommer ihåg när jag och barnen bodde i en jättefin marklägenhet som låg mitt i en skog, i närheten av Ullna Golfbana cirka två kilometer från Arninge Centrum. Vi var ett gäng som bodde antingen i lägenheter eller på "hotellet" som vi kallade det, en stor gammal kåk med tolv rum, tv-rum och matsal. Sam hette han som hade stället.

Jag hade varit där två veckor när Sam tyckte att vi som var där då skulle äta lunch tillsammans. Han gav mig 2 000 kronor i handen och nycklarna till hans bil. Så jag åkte till Mörby och inhandlade femton olika sallader och bröd, dricka för alla. Jag frågade honom när jag kom tillbaka om han inte var orolig för att jag skulle

sticka i väg med bil och pengar. "Nå", sade han, "jag bara visste att du inte skulle svika ett sånt förtroende".

Vi var ju bara två personer som hade körkort så Sam förslog att jag skulle köra handlingsresor till Arninge Centrum två gånger i veckan. Jag ville jättegärna hjälpa till så det köptes en bil som då stod till mitt förfogande. Det var en superfin bil enligt min mening, den hade väl några år på nacken med sollucka, extra breda däck och en otrolig bilstereo. Jag minns en söndag då jag och barnen varit i kyrkan. På vägen hem spelade vi och sjöng och för första gången på länge kände jag en otrolig lyckokänsla. Jag var nöjd. Så fullkomligt lugn och fridfull.

Ditte

KONSTIGT

Är man bara sig själv, är det konstigt.

Då försöker någon annan göra dig till något du inte vill vara. Då är det fel på dig. Håller du inte med i en diskussion, då är du annorlunda. En som ingen begriper sig på.

Gör du som du själv vill, säger att du inte är anträffbar, då tränger man sig på i stället. Säger du, "okej, då ska du vara alert klockan kvart över sju på morgonen, innan frukost".

Har du medicin på morgonen, ja då ska du helst inte hunnit ta den heller. Då blir allt jättebra, för någon annan går upp klockan två på natten. Äta kvällsmat är inte bra det heller. För då tror folk att din tallrik är Arlanda flygplats. Blir maten kall är det jättebra fast än att du

frusit en hel dag ute. För man måste störa heeeela tiden. Går man på toaletten får man inte vara ifred där heller. Så tack för att jag aldrig får bara vara jag.

Magdalena 407

SLUTA SNUSA

Nu har jag bestämt att sluta med snuset. I måndags köpte jag tobak och nikotinfritt snus, i dag är det lördag. Jag börjar undra varför jag hade så ont i huvudet men det måste varit snuset. Jag ska kämpa vidare för min läkare som har hand om lungorna eftersom jag har kol sa att om du kan, sluta snusa också. Så jag gör ett försök nu. Och det gör jag genom att snusa nikotin och tobak som inte finns i snuset jag köper nu. Känns inte alls roligt. Men jag kämpar vidare.

FÅGLARS MAKT

Vad du är främmande för fåglars makt att skapa en värld där inga väggar finns. Dom fyller ut rum inifrån och allt expanderar och kan växa, som att man är större inuti än kroppen tillåter.

Så påverkar fåglars sång ens sinne och dom är små och ofta flera, som att de drar streck i luften mellan sina läten.

De gör ögonen till tomma hål och skallen till en boll av resonans.

Fåglar kan helt klart.

LO

LJUS

Hur kommer ljuset in i mitt hem? Genom att mina fönster står öppna. Hur kommer ljuset in i mig? Genom att min "kärleksdörr" står öppen. Så jag stiger upp varje morgon och gör mig redo att låta mitt ljus skina.

Ditte

Bli medlem i Ersta diakoni

I 175 år har vi funnits för människor som behöver stöd, vård och omsorg. Vi vill finnas i minst 175 år till - och därför behöver vi dig!

Som medlem blir du en del av ett större sammanhang som står bakom medmänsklighet, kvalitet och långsiktighet. Du får också nyhetsbrev, inbjudningar till evenemang och utvalda erbjudanden.

Läs mer på erstadiakoni.se/blimedlem

ERSTA DIAKONI

Jag hade ju en "prilla" i för jämnan, morgon till kväll. Det gick åt en snusdosa om dagen. Men nu är det slut på det och jag kämpar som bara den och har bestämt att fixa det.

Lena Freij

EN SPRICKA SOLSKEN

Med ryggen mot marken i snön
blir jag till en ängel.
Ropar högt
namn under det
mjölkvita taket,
och reser sig gör världen.
En spricka solsken
blir till svar,
en sekund
en dag.

LO

BARNDOMSMINNEN

Jag sitter och tänker tillbaka då jag var liten. Jag ser mig själv stå med min skolväska bredvid min tvillingbror. Vi står och väntar på skolbussen.

Likaså då jag går upp till stallet. En liten häst. Jag hoppar upp och rider. En Shetlandspanny. Kan komma ihåg det som det va igår. Likaså då min bror och jag sitter vid köksbordet och spelar Memory. Och våra cyklar kommer jag också ihåg på vår tioårsdag, vi var så lyckliga. Nu är man betydligt äldre. Det är bara göra det bästa jag kan av åren jag har kvar.

Lena Freij

**FÖLJ OSS PÅ
INSTAGRAM**

@situationsthlm

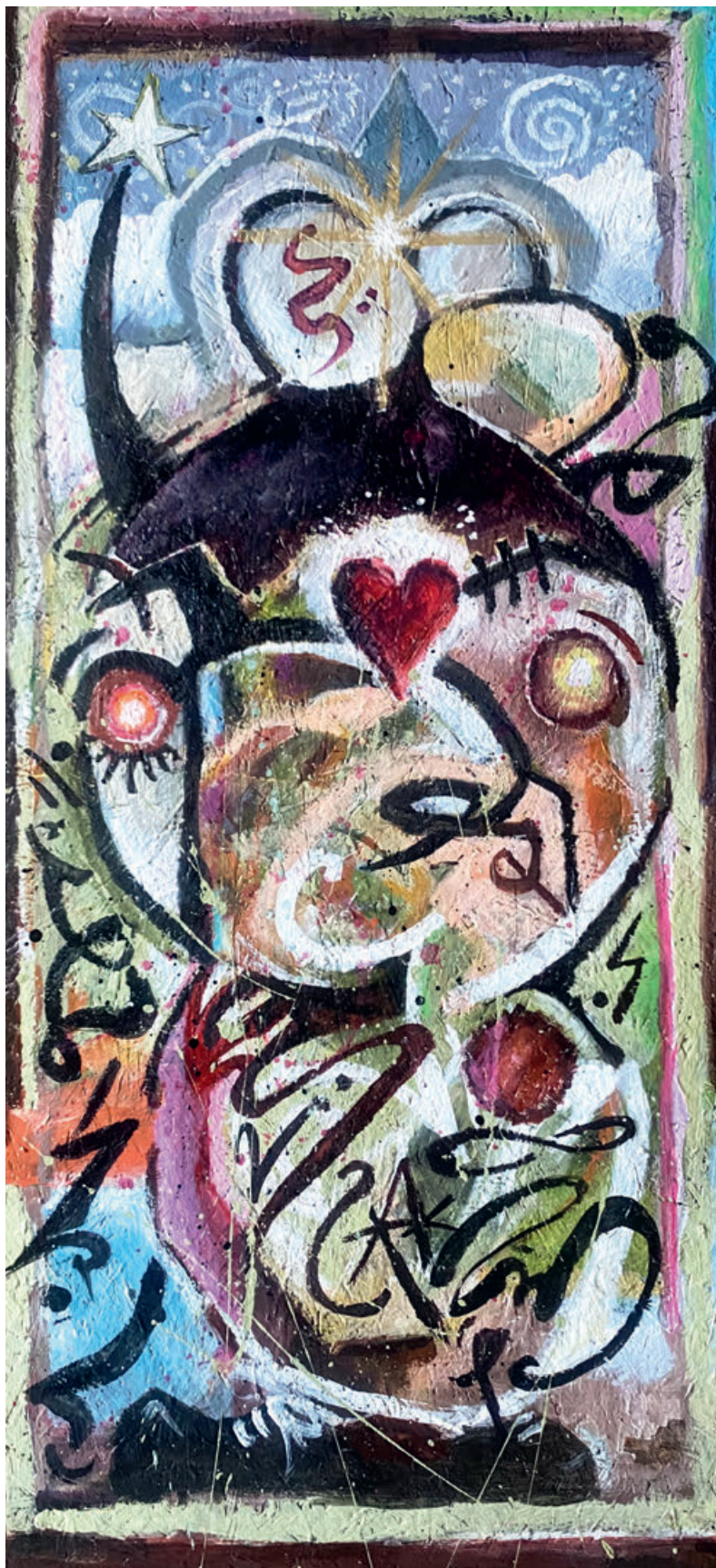

Illustration: Henrik Landvik

MED BLICKEN FRAMÅT

Text **Ulf Stolt**
Foto **Johan Bergmark**

Om det inte vore för Charlie Chaplins dotter eller Elsa Beskow kanske inte **Alva Bratt** hamnat ensam i en strålkastare med slutmonologen i "Rage" på Dramatens stora scen. Eller vågat söka Södra Latins teaterlinje med en text av Kristina Lugn. All teater hon såg i ungdomen visade henne att ett liv som skådespelare var möjligt. Nu lever hon det. I höst spelar hon i Marie-Louise Ekmans "Stilleben" på Stadsteatern.

Uppifrån Ringvägen sjunger sig studentflaken mot framtiden.

Det är en av de där dagarna i juni som sommaren tillfälligt klär sig i en lite sirligare klänning och om någon timma slår klockan officiellt aw på de flesta uteserveringar.

Alva Bratt – inspelningsklar för dagen med ett ännu så länge hemligt projekt hon inte får säga mera om än att det är en svensk långfilm hon medverkar i – pekar bort mot Orienteatern på andra sidan gatan från det nyöppnade bageri och konditori där vi sitter.

Där hade hon i unga år en av sina första, stora teaterupplevelser.

– Jag såg ”Le Cirque Invisible” (på svenska ”Den Osynliga Cirkusen”, red. anm.) just där, det är Charlie Chaplins dotter Victoria som driver den med sin man. De gjorde en föreställning på Orienteatern.

– Det var ingen barnföreställning så, men den var liksom inte inte för barn. Jag var sex år och såg den bara en gång. De var utklädda och sprang runt, jag blev tagen av miljön, de fantasifula hattarna, minns deras zebra-kostymer.

Hennes föräldrar hade personer i sitt umgänge som umgicks med skådespelare, det var en av dem som tog med Alva Bratt och några andra barn på den föreställningen. Och på en Elsa Beskow-föreställning på Dramaten där hela ensemblen vid ett tillfälle var utklädda till olika grönsaker.

– En var en kantarell, en var potatis, en rädisa, såna dräkter liksom. Det minns jag också tydligt.

Och eftersom hon tycker det är ”jätteroligt med mode genom tiderna” så har den avslutade inspelningen av ”Von Fersen” – ännu en filmproduktion hon har yppandeförbud kring – varit både rolig och intressant.

– Det var perfekt, de bästa kostymmakarna i Sverige, kul att få ta del av deras kunskap. Utseendemässigt finns inte en likhet med dagens mode, peruker, lager med kläder, jag hade så många olika looks.

Att det fanns personer i vänkretsen när hon växte upp som arbetade som skådespelare var inte oviktigt.

”Jag har varit ganska nördig och sett mycket teater och film från att jag var liten.”

– Jag såg ju att människor kunde jobba med sånt. Sen tog det lång tid innan jag fick bekräftat att jag också kunde, men det var heller ingen som sa att det inte gick.

– Jag har alltid haft stor respekt för yrket, ett stort intresse, varit ganska nördig och sett mycket teater och film från att jag var liten. Och vetat att det är in i den världen jag vill.

Vägen in i den världen och skådespelaryrket gick för henne via ”olika teatergrejer, en termin här, en termin där” och en kvällskurs året innan hon gjorde sitt gymnasieval och sökte till Södra Latins teaterlinje.

Förutom betygen gjorde hon sitt uppspel med en text av Kristina Lugn, en del ur pjäsen ”Silver Star” från 1995.

– Det handlar om en liten tjej som rymt hemifrån och pratade om sin pappa som hon ville hitta. Och hade en fantasi om vart han var. Hon bodde i ett höghus med sin mamma, men hade hört att om hon bodde hos honom kan hon få gå på Adolf Fredriks musikklasser.

– Jättegullig story, hon fantiserade om hur hennes liv sett ut om hon bott med honom i stället, hon var arg på sin mamma.

I dag – drygt tio år senare – ser hon tillbaka på sin gymnasietid som en viktig inledning till det som skulle komma att bli hennes karriär.

– Jag tror min teaterlärare Antonio gått i pension nu. Han gav mig ledtrådar, jag var ju helgrön när jag kom in där, och bara ett barn. Men jag känner att jag fick med mig grejer, ledtrådar jag kan känna i kroppen som jag byggt vidare på.

Kan du förklara vad det är?

– Nej, jag kan ju inte det. Jag vet inte vad jag ska säga... då var det väl bara att man överhuvudtaget kunde känna att man kunde va med. Den grejen. Jag vet inte själv vad jag ska säga, vad det konkret är. ▶▶▶

Alva Bratt

■ Namn: Hennes mellannamn Leia har sitt ursprung i att hennes båda föräldrar är svåra ”Star Wars” fans.

■ Född: 28 september 1998, uppvuxen på Gärdet.

■ Gör: Skådespelare. Spelar för tillfället in en svensk långfilm hon inte får prata om. Spelat syster till Axel von Fersen i filmen om honom på Netflix som ännu inte har något visningsdatum. Debuterade på Dramaten i våras i Milo Raus specialskrivna föreställning ”Rage”.

■ Spelar i Marie-Louise Ekmans ”Stilleben” på Stads-teatern i höst.

U26-kortet

■ Samma år som Alva Bratt fyllde 26 år – "det kom det året jag fyllde tjugosex, då var jag ju inte under tjugosex längre..." - lanserade Dramaten sitt U26-kort.

■ Kortet kostar 365 kronor – en krona per dag – för den som är under 26 år. Då kan man se hur mycket teater man vill på Dramaten ur den ordinarie repertoaren, en biljett per föreställning som måste bokas två veckor i förväg.

Det var via skolan och dess goda rykte i branschen hon sedan fick sin första filmroll, huvudrollen som Felicia Kroon i svt:s web-baserade ungdomssatsning "Eagles". Det här var i kölvattnet av den norska succéserien "Skam" och man ville skapa en tv-serie som slog an hos samma unga målgrupp.

Emellanåt besöker ungdomscastare Södra Latin. Eleverna informeras och kan stanna kvar efter skoldagen frivilligt och vara med på en öppen casting.

– Man gör nåt enkelt, inget inövat, man läser nåt eller agerar, jag tror man fick en situation: "Tänk att det här har hänt och sen ska du säga det här". Och så filmade de. Och sen via nån bekant fick jag kontakt med en castare och skickade in mina uppgifter.

– Ett halvår efter studenten fick jag ett mail att de sökte ungdomar till "Eagles" och undrade om jag ville komma in och provfilma.

Det blev fyra säsonger med "Eagles", den sista säsongen visades hösten 2022. Sedan medverkade hon i julkalendern ett år, plockade på sig lite andra småroller, var regiassistent på Teater Brunnsgratan 4. Hennes nästa större roll var i tv-serien "Zebrarummet", som både försenades av och sedan spelades in under delar av pandemin.

Och kom att visas i princip samtidigt som tv-serien "Young Royals".

– Vi hade en nattinspelning på "Zebrarummet", vi hade ett lunchrum där vi åt. En av skådespelarna som kände

"Jag tycker det är intressant att titta på mina kollegor och alla val de gör just då, för allt är ett val."

några av dom som spelade i "Young Royals" kom in och sa: "Ni kommer inte tro mig, men det spelas in en annan internatserie...".

Han visade dem en bild på sin telefon.

– Och där satt vi i våra gröna kavajer med en liten kjol. Och de har samma kläder fast i lila eller rött. Och vi bara "Ok, då får vi väl se...".

Alva Bratt skrattar lite åt minnet, plockar upp några kokosflingor med en fuktad fingertopp från fatet där en chokladboll legat tidigare.

– Och "Young Royals" blev ju enorm... inte bara i Sverige.

De senaste filmer man kunnat se henne i är i en mindre roll i Sigge Eklunds regidebut *En del av dig* från 2024. Och i Lisa Langseths biofilm *The Dance Club* som gick på bio i höstas.

Förutom ett halvår precis efter studenten då hon jobbade som barnflicka i två familjer – "jag hämtade barnen i skolan, var med dem på kvällarna" – har hon inte gjort någonting annat än skådespelat, det är så hon skrapat ihop till hyran.

I en gammal intervju berättar skådespelaren John Malkovich hur han studerar människor och hur de betar sig i olika sammanhang som en del av sin research för skådespelandet. En gång missade han att gå av vid sin tunnelbanestation i New York för att han studerade en man i vagnen som höll på med någonting han inte kunde ta blicken från.

Riktigt på den socialt spionerande nivån befinner sig inte Alva Bratt.

– Nej, jag pratar ganska mycket, är med. Jag vet inte... men det kanske man gör omedvetet, men inget jag aktivt studerar. Hur vi människor är och betar oss överlag är ju nåt jag tycker är intressant och roligt, så jag skulle ljuga om jag sa att det inte är spännande med människor.

– Jag tycker det är intressant att titta på mina kollegor och alla val de gör just då, för allt är ett val. Uttryck är intressant. På alla. Det är ju det vi jobbar med.

För inte så länge sedan fick Alva Bratt ett mail från regissören Milo Rau. Han jobbar med en festival i Wien som heter Free Republic of Vienna Festival där bland andra Patti Smith ska medverka i år. Han hörde av sig till henne och berättade det, då han visste att hon tycker mycket om Patti Smith. Hon har sett henne ett flertal gånger när hon spelat här i stan.

Men i sommar ska hon inte se henne när hon spelar på Cirkus två dagar i juli. Det är redan utsålt och hon har

ingen biljett. För när biljetterna släpptes tidigare i vår hade hon tankarna på annat.

Under våren har Alva Bratt spelat teater på Dramatens stora scen. Hon debuterade i nämnda Milo Raus specialskrivna föreställning "Rage". I korthet kan den sammanfattas med att en välkänd kulturfamilj söker skydd i en sommarstuga på landsbygden medan högerextrema aktivister patrullerar området och jagar dem som anses vara fiender till den nya ordningen. Allting utspelas under ett dygn.

I recensionen av "Rage" i Dagens Nyheter skrev Ingegärd Waaranperä: "Alva Bratts bestialiska mord i slutet överträffar allt. Efter det är snart ingen och ingenting kvar utom de tre vid pulten och orden som rasar ur mörderskans bloddrypande mun: ett bedövande flöde av bilder, ord, ideologier, identitetsmärken, statustecken, psykisk ohälsa, meningsförlust, mänsklig övergivenhet – en tsunami av tidsmarkörer vi dränks i utan möjlighet att få stopp på eller styra".

Slutmonologen – den är cirka 8 minuter lång – kom till sent och var inte färdigskriven förrän i slutet av produktionen. Vilket inte gav henne särskilt lång tid att lära in texten.

– Monologen var väldigt uppreparande, som ett manifest. Hon ville inte ha nånting, ett uppreparande av vad hon inte ville ha – "jag vill inte ha det, inte det, inte det...". Det var väldigt specifikt att lära sig nånting som var så. Dramaturgin fick jag skapa tillsammans med en dramaturg och en sufflös.

De jobbade med minnesbryggor, diskuterade sig fram genom texten.

– Första ordet i monologen var "Propaganda", sedan var nästa huvudord "Debatter". Då hade vi hittat nåt, jag minns inte exakt hur nu, men hur jag kopplade ihop propaganda med debatter. Och när jag gjorde det så hjälpte det mig att bygga en egen dramaturgi och känslösbana kring begreppen. För det var verkligen "jag vill ►►►

”Att ta bussen tio minuter till Nybroplan, det var jättelyxigt. Pappa och jag gick en del, och jag fick ofta med mig nån kompis, men jag gick också ensam på föreställningar.”

inte ha det här, inte ha det här, inte ha det här” och ändå känna vad det var jag gjorde mig av med. Jag säger nej till saker och ting.

– Första steget är att memorera texten, sen lägga in nån sorts vågor i den.

För Alva Bratt knöt monologen ihop hennes karaktär och dennes dramatiska båge i föreställningen, förklarade varför hon reagerat och agerat som hon gjort.

Innan hon själv stod på Dramatens stora scen hade hon funderat mycket över hur man ser ut över en publik, hur man tittar ut i rummet, vart man fäster blicken, hur man fäster blicken. Och just ”Rage” inleddes annorlunda – ensemblen kom in på scenen till en upplyst salong.

Vilket hon inte riktigt var förberedd på hur det skulle upplevas.

– Jag hann inte ta in allt förrän jag satt där, såg min familj, mina vänner... det vill man kanske inte. Men det var nåt som var avväpnade med det också. ”Rage” var ett så speciellt projekt, vi var inne i ett hus större delen av tiden, sen filmades vi ut och projicerades. Att känna att de satt där ute kändes bra, men också skitläskigt.

Monologen läste hon långt framme på scenen, ensam i en strålkastare.

– Jag ser inte publiken då, men känner deras närvaro ändå, det är skönt.

Vi talar om skillnaden mellan att spela teater på en scen inför publik och att spela in film, hur uttrycket skiljer sig åt, hur olika man skådespelar, hur verktyget blir ett annat.

– ”Rage” var så speciell, det var så mycket som var filmat, det var många metalager, många lägen. Ett av lägena var ute på scenen, men alla var inte det, det kom ut på scenen på slutet, medan jag sprang ut och in.

”Jag är oerhört fäst vid stan, har alltid varit det. Även om jag åker till nån härlig plats så längtar jag hem.”

– Det är andra sätt att nå ut när man står på scenen längst fram och spelar, eller inne i huset där man har en kamera på sig nära. Men jag vet inte riktigt om jag definierat för mig själv vad jag gör annorlunda då. Nåt gör jag ju annorlunda. Man riktar sig utåt och film är så intimt.

Annars är skillnaden mest i tid.

– Film är korta stunder sammansatt, teater är en lång stund – du får göra nånting i ett långt sjok, vilket jag tycker om. Det var ingen paus i ”Rage” nu senast, två timmar utan att bryta. Jag är ju van vid film där man bryter efter sju minuter.

Alva Bratt växte upp på Gärdet, men bor inte längre kvar där.

– Jag har aningens vårt att identifiera mig med en stadsdel för jag har alltid haft vänner lite överallt. Innan gymnasiet hade jag kompisar som bodde vid Medborgarplatsen, vi hängde vid Björnsan, kollade på kompisar som åkte skateboard. Man kände sig lite tuff.

Hon har alltid älskat Stockholm.

– Jag är oerhört fäst vid stan, har alltid varit det. Även om jag åker till nån härlig plats så längtar jag hem.

När hon var mellan fjorton och sjutton år gick hon mycket på teater.

– Jag har inte sett så mycket på de små teatrarna, det var mest på Dramaten, Stadsteatern nångång ibland. Biljetterna kostade typ hundra spänn, det var inte svårt att ha råd med det som ung, det var ganska lättillgängligt.

– Att ta bussen tio minuter till Nybroplan, det var jättelixigt. Pappa och jag gick en del, och jag fick ofta med mig nån kompis, men jag gick också ensam på föreställningar.

Upp vid Ringvägen har studentflaken rullat färdigt och taxin är beställd – hon ska se ”Liv och Död Strömquist” på Dramaten – och bilen kommer och plockar upp henne om tre minuter.

Fotografen är klar.

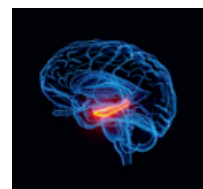
Sommaren för henne innebär några veckor ledigt från filminspelningen hon inte får prata om, bröllop med några vänner som gifter sig, och en 90-årsdag som ska firas.

– Sen börjar jag jobba igen. Det har varit en vår av vänner på olika håll, så det känns som att man ska försöka ses igen.

Det hon sedan börjar jobba med efter sommaren kan hon i alla fall tala om.

– Jag ska tillbaka till teatern i höst, till Stadsteatern. Jag ska jobba med Marie-Louise Ekman som sätter upp ”Stilleben”.

– Men jag har ingen aning om vad jag ska göra i vår. Det är ju det som är nackdelen med att va frilansare. ■

Minnesbryggor

■ När Alva Bratt lärde in den långa monologen i slutet av ”Rage” jobbade hon och sufflören med minnesbryggor.

■ Det är ett sätt att exempelvis lära sig en lång text utantill och skapa flera vägar för hjärnan att hitta minnet. Det kan handla om minnesplatser där man placerar texten i delar på olika platser i lägenhet, att man knyter vissa ord till något personligt, eller att man memorerar nyckelord som man skapar minnen kring.

Illustration: Mikael Galloni

ATT UMGÅS

Dagen före Mors dag var jag och barnen med familjer på fest. God mat och livliga diskussioner. Det är jag oerhört tacksam för. Till syvende och sist så är det man har kvar familjen. Just nu är jag så stolt över min familj, mina barn har lyckats.

Ditte

EN DEL ÄR MIN BÖRDA

Vi har redan allt utom nåt att försaka,
mycket vill ha mer
å alla kejsare är nakna.
Du är en bra konsument
laglydig rätt,
men du jagar blott mammon,
dansar duktigt med snett.
Du vet vad du
måste dö för att göra.
Vad bör lugna ner
samt slå och förgöra,
jag är inte bättre
är också döv på ett öra.
Gillar heller inte bråk
men en del är min börda.

Tomas

VAR ÄR TOALETTERNA?

Jag tänker på några storstäder jag varit i, till exempel New York, London, Prag, Köpenhamn, till och med New Delhi. På dom ställena har jag aldrig haft några problem att hitta offentliga toaletter, kanske inte i bästa skick, men trots det så fanns det en fungerande toalett.

Men i min egen stad Stockholm där får man leta och om du inte redan har kissat på dig så säger jag lycka till. Det är pinsamt och jag skäms när vi har turister och dom kan inte ens gå på toa. För det finns inga.

Ditte

LJUDET ÄR VÄRST

Stänga ljus och bilder ute med gardiner, eller lysknapp eller genom att blunda, då försvinner det.

Men ljud kräver att man sätter i öronproppar, och sedan blundar för att inte se ljudet i form av munnar som rör sig, så ljudet är värst.

Men i och för sig hör man bilderna, så när man blundar med öronproppar i blir världen annorlunda.

Kanske som att bli jättegammal.

LO

FRÅGOR OCH SVAR

Han svarar med frågor och frågar med svar.
För det är det enda roliga i livet han har kvar.

Till alla problem har han lösningar,
men hans lösningar blir bara till problem.

Han tror inte på Gud, Jesus lika så.

han undrar varför ingen kan förstå.

Han tror inte på djävulen,
himmel eller helvete så låt gå.

Han tror inte döden eller livet lika så.

Han vet om han vill bli begravnen – vart då?
Eller kanske kremerad – vilken temperatur?
800 grader eller hur.

Markku

FÖLJ OSS PÅ
INSTAGRAM

@situationsthlm

Illustration: LO

KYRKORNAS SECONDHANDBUTIK I TÄBY

1000 kvadratmeter secondhandbutik i två plan

”En av Stockholms största välgörenhetsbutiker”

Allt överskott skänks till hjälpprojekt över hela världen
Butiken drivs av fyra församlingar – Enebykyrkan, Grindtorpskyrkan,
Vår frus katolska församling och Täby församling sedan år 1993.

Öppet: onsdagar 17-19 och lördagar 10-14

Kyrkornas Secondhand i Täby

Nya bilder på
Facebook inför
varje försäljning
**@kyrkornas-
secondhandtaby**

www.kyrkornas2hand.se
Tel: 0760200785 Adress: Grindtorpsvägen 1 i Täby

SKRÄP UNDER YTAN

Bilbatterier, elcyklar och skum bokföring kan ligga på botten av Mälaren. Hands2Ocean gör vad de kan med ideella krafter för att rensa vattnet från gifter, skräp och annan bråte.

Text **Gerd Eriksson**
Foto **Magnus Sandberg**

Det är en tidig sommarmorgon i Stockholm.

Gröna Lund har inte öppnat än, men på kajen vid Skeppsholmen är det full aktivitet. Deltagare från organisationen Hands 2 Ocean gör sig redo att rensa sjöbotten.

– Vi har hållit på i sju år och totalt fått upp 470 ton från Mälaren och Östersjöns botten, säger Fredrik Johansson som är dykledare för dagen, och grundare av föreningen H2O.

De dyker minst en gång i veckan runt om i Stockholm och har dykt på de flesta platser. Även här vid kajen på Slupskjulsvägen på Skeppsholmen. Men eftersom kajen ska renoveras vill de passa på att göra en dykning till innan dess för att rensa botten.

Tre dykare kränger på sig dräkter, spottar i cyklopen och hänger på sig tuberna.

Philip Marcellano hoppar i medan Tove Sefyrin justerar det sista på sin utrustning. Hon har med sig delar av familjen som ska agera repdragare/dykskötare.

Dykskötarna och repdragarna står redo. Det är en liten grupp den här tidiga morgonen. Solen värmer, måsarna skriker och Fredrik Johansson säger ”Kom ihåg att det är tre ryck i repet vid katastrof, om ni snabbt måste upp”. Med tunga plums hoppar dykarna i, sedan syns bara bubblorna.

Philip Marcellano är golfbolldykare till vardags, nu plockar han upp betydligt större grejer i helt annat vatten.

– Det är runt fem meter djupt här och botten är dyg. Så fort vi dragit upp nåt blir sikten i stort sett noll. Vi dykare håller oss på ganska långt avstånd från varandra.

Han kommer upp ur vattnet och gör tummen upp, det är tecknet till dykskötaren och repdragaren att han hittat något. Han fäster det i linan och repdragaren halar in. Det är ett halvt bilbatteri och Philip Marcellano ger sig ner igen för att leta efter andra delen.

Båt- och bilbatterier innehåller frätande svavelsyra och bly som är en giftig tungmetall och kan ge skador på nervsystemet. Bly är ett ämne som inte bryts ner i naturen. H2O har sammanlagt plockat upp 47 ton blybatterier.

Nu gör dykaren Tove Sefyrin tummen upp, hon har hittat en tekanna utan lock, en rondskål i metall och en öppnad vinflaska.

Linan har trasslat sig lite och hennes repdragare fixar så att den löper fritt när han ska dra in grejerna till land.

Och Rikard ”Drutten” Nyberg ska dyka ner under en båt för att säga bort ett par tampar med blysäcken som Fredrik Johansson såg förra gången de dök där. Vartenda gram bly som kommer upp ur vattnet är en seger. En vanlig fogsvans firas ner på ett rep till Drutten som dyker ner vid båtens skrov.

En kvinna på promenad med sin hund stannar till för att prata lite med Fredrik Johansson. Hon har båt längre bort och undrar om det är något hon kan hjälpa till med. Hux flux blir hon dykskötare och repdragare till Drutten. Hon känner H2O-gänget lite sedan tidigare och alla krafter är välkomna.

– Att stå här på kajen är som att vara på kalas när man var liten och det var fiskdamm.

”VI HAR HÅLLIT PÅ I SJU ÅR OCH TOTALT FÅTT UPP 470 TON FRÅN MÄLAREN OCH ÖSTERSJÖN.”

Du vet aldrig vad som kommer upp till ytan, säger Victoria Fallenius.

Längs kajen vid Strandvägen har H2O under tidigare dyk plockat upp 200 elsparkcyklar. Det är inte de som kör dem som slänger i dem, utan fulla ungdomar som passerar och ser dem stå nära kanten, menar Fredrik Johansson.

– En morgon plockade vi upp tolv elsparkcyklar där. De flesta slängs i mellan midnatt och fem på morgonen. Vi har försökt prata med elsparksföretagen om att ställa in cyklarna så att de inte går att köra ända fram till kajerna, säger Fredrik Johansson.

Nyligen hittade de också en låda ammunition i vattnet vid Hornsbergs strand. De har också plockat upp pistoler, senast i Hammarbykanalen. Just den visade sig vara en soft air gun.

– Även de som är fake kan ha använts i brottsliga sammanhang. Vi har plockat upp pistoler som varit med och löst mordfall. När vi hittar pistoler kontakter vi alltid polisen.

Ibland vill de komma med egna dykare för att undersöka på plats och säkra fingeravtryck. Annars tar vi upp dem i en hink med vatten.

Det är inte bara pistoler som landar på havets botten, på 1960-talet fanns det ingen modern miljölagstiftning så folk slängde skräp i Mälaren och i Östersjön. Hav och vattendrag sågs som oändliga soptippar där det man kastade i försvann ur sikte.

– Våra vatten är också ganska mörka, saker som slängs i syns inte. Jag tror aldrig jag sett saker ligga på botten i Medelhavet, säger Fredrik Johansson.

Kanske var det så den företagare tänkte som hade sänkt 15 kilo bokföring med en tegelsten i vattnet. Fredrik Johansson misstänkte skattebrott och lämnade det till polisen.

När de ska dyka i Karlbergskanalen måste de ha kemdräkter. Där låg ett gasverki ►►

Förra sommaren hittade dykare 170-årig champagne utanför Öland. Flaskan som dykarna från H2O får upp vid Skeppsholmen tror de innehåller billigt vin.

början av 1900-talet som dumpade sina restprodukter i Mälaren. I restprodukterna fanns det kreosot som innehåller ett cancerframkallande ämne.

En gång har de hittat en avliden människa när de dyker, det var i närheten av en båtclubb. Men de var lite förvarnade innan, berättar Fredrik.

– Vaktmästaren på båtklubben sa att en person som hade båt där hade varit borta ett par veckor. När vi dök hittade vi honom.

Drutten Nyberg är på väg upp med sågen och tamparna med blysänken. Genom att ta upp blysänkena ur vattnet är det ett kilo mindre bly där än tidigare. Vi passar på att fråga om det var fisk därnere.

– Ja, abborrarna är nyfikna, men mörtan är borta, säger Drutten Nyberg.

Tove Sefyrin kommer upp ur vattnet med en stor bit plåt, och en likadan hittar Philip Marcellano där han dyker. Och det blir fler

**”ABBORRARNA
ÄR NYFIKNA,
MEN MÖRTAN ÄR
BORTA.”**

och fler plåtbitar i samma form och storlek som kommer upp ur vattnet. Det visar sig vara ett plåtskjul som stått på kajen och blåst ner i vattnet under en storm i våras.

Allt skräp som dykarna hittar halar repdragarna in och lägger upp på kajen. Nu är det cykeldäck, batteri, tekanna, plasthatt, en bit slang, en spade, en emaljerad kast-rull, en registreringsskylt, ölburk, elvisp, rostig målarburk, kofot och ett kompostgaller.

Philip Marcellano börjar få slut på luft i sin tub, hans dykskötare Johannes Drillman berättar att det ska vara 100 bar i tuberna när de går ner. Och att man fyller på när det är 50 bar för att vara på säkra sidan. Och en dykare på kajen väcker intresse, folk kommer gärna fram.

– När vi står med dykardräkter, simfötter och tuber på ryggen kan folk fråga ”Dyker ni?” Nä, vi ska upp i rymden, brukar jag tänka

Rikard "Drutten" Nyberg har varit nere och sågat loss tampar med blysänken under en båt. Nu ska han hjälpa sina kamrater att leta efter grejer på botten utanför kajkanten. Han har dykt med H2O i sex år.

UPPLOCKAT UR MÄLAREN OCH ÖSTERSJÖN AV H2O

- 48 ton elsparkcyklar (1 614 stycken)
- 47 ton blybatterier
- 10,5 bil
- Totalt 498 ton under de här sju åren.

NEDBRYTNINGSTID

- Plastpåsar 50–100 år
- Cigaretter 1–100 år
- Aluminiumburkar 200–500 år
- Petflaskor 450–1000 år
- Glas 1 miljon år.

- Mälarens vatten är vattentäkt för 1,7 miljoner människor.
- En cigarettfimp gör 1 liter vatten akut giftigt för fiskar.

då, säger Philip Marcellano.

En grupp amerikanska turister från ett kryssningsfartyg på Stadsgården kommer med en guide i täten och tittar förundrat på dykarna. Fredrik Johansson håller en snabb föreläsning om vad de gör och varför. En äldre dam från Kalifornien säger "Great".

På Söder Mälarstrand har H2O plockat upp många ton skräp genom åren, förutom cyklar och bilbatterier är det också TV-apparater och toalettstolar. Och framför Stadshuset har de röjt så pass på botten att de kunnat plantera tillbaka växter. Speciellt näckrosor.

– De verkar ha tagit sig bra och binder dyn och ger plats för fiskarna att lägga ägg, säger Fredrik Johansson.

Vid Tantobadet låg en massa krossade glasflaskor på botten precis vid badet. H2O tyckte att det kändes skönt att ta upp dem.

De brukar dyka ungefär en timme på varje plats. I dag på Slupskjulsvägen på

Skeppsholmen blev det något längre tid. De laddar också för ett dyk på Kastellholmen på eftermiddagen, då är det fler dykare och volontärer som ska delta.

– Nu blev det åttahundra kilo här, men vi har rensat här många gånger tidigare. Det mesta som hamnar i vattnet ligger nära kajkanten, inte långt ut. För att saker blåser i eller att folk kastar i dem, säger Fredrik Johansson.

Stockholms stad kommer till platserna där de dyker och hämtar skräpet om det är stor mängd. Är det en mindre mängd som i dag så kör Fredrik Johansson bort det med släpkärra till en återvinningscentral.

– Vi är ungefär 300 volontärer i dag, över och under ytan, som plockar upp skräp ur vattnet. Och alla som vill vara med är välkomna, säger Fredrik Johansson på Hands 2 Ocean. ■

Avhandling. Forskning visar vem som formar narkotikapolitiken. Brukarna har minst makt.

SVENSK NARKOTIKAPOLITIK

formas inte enbart av evidens. Värderingar, moral och vilka som får möjligheter att påverka besluten spelar också stor roll. Samtidigt utesluts ofta de som politiken främst berör – personer som använder droger och deras anhöriga.

Det visar en avhandling i folkhälsovetenskap av Tuulia Lerkkanen vid Stockholms universitet, där hon undersökt vem och vad som egentligen formar den svenska narkotikapolitiken.

En av slutsatserna är att

debatten länge dominerats av två läger. På den ena sidan finns förespråkare för den traditionella svenska linjen – en restriktiv narkotikapolitik med målet om ett narkotikafritt samhälle. På den andra finns de som vill satsa på att minska skadorna av narkotikaanvändning. De två perspektiven bygger på olika syn på droganvändning och folkhälsans prioriteringar.

– Det fanns personer som i mediedebatten upplevde att man snabbt kunde bli stämplad

som ”knarkliberal” eller som alltför konservativ.

Men motsättningarna är i dag inte lika tydliga som tidigare.

– Få är emot skadereducering, som LARO, sprututbyte och naloxon. Det har blivit mer accepterat och det finns fler nyanser i debatten.

Många tycker både att en restriktiv narkotikapolitik är bra och att det finns ett stort stigma för människor som använder narkotika, och att det borde satsas på att minska skador av droganvändning.

Tuulia Lerkkanen

Hon poängterar att det ändå är den restriktiva politiken som dominerar och att det begränsar vilka åtgärder som är accepterade.

– Flera aktörer tycker till exempel att det vore bra att prova brukarrum och utreda kriminaliseringen av eget bruk, men de med störst makt är inte intresserade – i alla fall inte än.

Regeringen och ledamöterna i socialutskottet och justitieutskottet har störst makt att forma narkotikapolitiken. Avhandlingen visar också att många andra aktörer upplever att de kan påverka genom remissvar, nätverk och medverkan i medier. Däremot har personer som använder droger och deras anhöriga svårt att göra sina röster hörda, trots att de ofta påverkas mest av besluten.

– Resurser spelar stor roll när man försöker få genomslag. När man har tillgång till olika arenor och kan föra fram förslag till dem som har störst makt.

Enligt Tuulia Lerkkanen

”Hög narkotikadödlighet har bidragit till satsningar på skadereducering.”

ISTOCKPHOTO

betonar många aktörer vikten av att stärka brukarnas delaktighet.

– Några av de senaste statliga utredningarna lyfts fram som bra exempel på hur fler kan involveras. De som berörs intervjuades och deltog i expertgrupper.

TVÅFRÅGOR HAR enligt avhandlingen varit särskilt viktiga för utvecklingen av svensk narkotikapolitik under senare år: den höga narkotikarelaterade dödligheten och den växande gängkriminaliteten.

– Hög narkotikadödlighet har bidragit till satsningar på skadereducering, medan den ökande gängkriminaliteten lett till hårdare straff. Sverige har gjort båda delarna parallellt. Men så länge gängkriminaliteten är ett stort problem kommer det inte att finnas något större intresse för avkriminalisering hos beslutsfattarna.

Många av de aktörer som intervjuats anser att Sverige bör utreda kriminaliseringen av eget bruk och vilka konsekvenser

den får för människors hälsa och sociala situation.

– Det diskuterades också i media: Folkhälsomyndigheten, SKR, många forskare och flera organisationer vill se en sån utredning. Också narkotikautredningen och samsjuklighetsutredningen rekommenderar det. Flera aktörer undrar vad meningen med statliga utredningar är om regeringen ändå redan har bestämt sig. ■

AVHANDLINGEN

■ **Avhandlingens titel är "Stakeholders in Swedish drug policy: Values, interests and involvement".**

■ **Genomförd av Tuulia Lerkkanen, doktorand vid Institutionen för folkhälsovetenskap på Stockholms universitet.**

■ **Hon har intervjuat intresseorganisationer, politiker, professionella, människor som använder narkotika och deras anhöriga samt myndigheter samt analyserat medietexter och policydokument under perioden 2015–2025.**

"Lite svårare att få sin röst hörd"

Robban Widell är ordförande för BARO, Brukaranhörigas riksorganisation.

– Vi anhöriga är många i Sverige och skulle kunna vara en stark röst om vi kan ena den. Det finns andra anhörigföreningar, som har funnits längre än vi. Under många år var de väl hörda och har vunnit gehör. De har mer gått på samhällets officiella linje inom narkotikapolitiken. Vår organisation samverkar mer med våra anhöriga och kämpar tillsammans med dem. Vårt mål är inte att spotta på knarket och låsa dörren. Det är lite svårare att få sin röst hörd då, tycker jag.

BARO har de senaste åren blivit

Robban Widell.

alltmer tillfrågade att delta i utredningar, skriva remissvar och träffa politiker.

– Vi har mer talan nu och jag upplever att vi tas på allvar.

I dag driver BARO en kampanj att öka kunskapen och tillgången till naloxon, som kan häva opioidöverdoser.

Vad skulle ni mer vilja förändra inom narkotikapolitiken?

– Vi vill att det ska finnas brukarrum. Vi vill också att kriminaliseringen av eget bruk ska utredas, det vill till och med Folkhälsomyndigheten. Men politiker säger blankt nej till att ens utreda frågan. Det är oerhört frustrerande.

SHUTTERSTOCK

Orosanmälningarna ökar – men barn nås ofta för sent

Antalet orosanmälningar om barn som far illa ökar. Under 2024 fick socialtjänsten in cirka 514 000 anmälningar. Det är en ökning med 55 procent sedan 2018, enligt Socialstyrelsen.

Anmälningarna berörde omkring 233 000 barn – vart tionde i Sverige. De flesta anmälningar kom från polis, skola och sjukvård och rör oftast hemförhållanden.

– Fler barn uppmärksammas av omgivningen, vilket är viktigt. Men vi ser också att barn ofta nås sent, när problemen riskerar att ha vuxit sig större. Vi behöver bli bättre på att nå dem tidigare, särskilt de yngsta, säger Björn Eriksson, generaldirektör på Socialstyrelsen.

Ökningen kan ha flera orsaker,

till exempel att barnkonventionen blev lag 2020, att e-tjänster gör det lättare att anmäla och att en del barn lever i större utsatthet.

46 procent av anmälningarna ledde inte till en utredning, vilka är de vanligaste orsakerna?

– Vi har inte nationellt jämförbar statistik över det. Men i tidigare kartläggningar beskrevs vissa situationer, bland annat att oron inte bedömdes vara tillräcklig, att föräldrarna bedömdes kunna hantera situationen själva eller med stöd från exempelvis skola och hälso- och sjukvård, att oron utretts tidigare eller gällde mindre förseelser eller förstagångsbrytelser, säger projektledaren Johanna Garefelt.

Ny bok granskar diagnossamhället

Det talas alltmer om psykisk ohälsa och diagnoser som ADHD och depression har blivit vardagsord. Allt fler medicineras eller går i terapi, men samtidigt tycks problemen öka, menar Martin Wolgast, docent i psykologi. I boken *Diagnosernas tid*

undersöker han hur psykiatrin har format vår syn på mänskligt lidande och hur stark den vetenskapliga grunden är. Han lyfter också fram andra sätt att förstå psykiskt lidande, där livserfarenheter och sociala villkor får större betydelse.

25 000

tabletter och 184 gram pulver hittades i ett innertak på ett kontor i Stockholmsområdet, rapporterar TV4. Det är Sveriges största beslag av nitazener, som kan vara flera hundra gånger starkare än heroin.

33

procent av besöken inom den specialiserade psykiatriska vården i Stockholm gjordes på distans med digitala lösningar, under 2025.

ORD FRÅN GATAN

”Ska försöka sova en stund. God natt hela Sverige, sov gott, klockan är 21.00.”

En text av Peter Stenevald. Skriven på väg från Fruängen till en trappa vid Mariatorget där han skulle sova några timmar. Klockan var 20.49 när han påbörjade texten.

HALLÅ

Lägesrapport från en säljare

NOSSIO NYHOJ

I sin skrivbok har Tomas Liljebrink både dikter på väg att bli klara, utskrivna kopior av färdiga verk och lite anteckningar. Han medverkade med fem dikter i boken *Med egna ord*.

Köparnas svar på säljarnas tack-sms för Swish-köpet

”Tänk att du bodde granne med min mamma i Näsbydal.”

”Ber om ursäkt om jag blev lite kort i tonen. Hade lite bråttom att hinna med ett tåg.”

”Fint att läsa om din konst och hur du jobbar med material av olika slag. Blir inspirerad.”

”Tack för du välkomnade mig till Stockholm med en tidning.”

”Nu när jag läser i lugn och ro gick det plötsligt upp för mig att du berättar om din konst i det numret jag köpte av dig.”

”Efter en stressig morgon fick jag ett leende av dig och möjlighet att köpa med tidningen till jobbet, den ligger nu i fikarummet.”

Alla svar förmedlas till respektive säljare.

Säljaren **Lee** tackar för köpen den här månaden och ser fram emot nästa månads försäljning.

ULF STOLT

Några ord till minne av en död vän

Tomas Liljebrink ska läsa poesi vid Vinterviken och hyllar i hjärtat en död vän han saknar.

Vad är det för arrangemang?

– Det är en poesikväll i Vintervikens trädgård. Öppen scen. Jag fick ett mail från dem, jag är med i andra open-grupper, de frågade om jag ville va med, bad mig berätta lite om mig,

jag svarade på ett mail, sen var jag välkommen.

Löste det sig med dikten du letade efter?

– Ja, jag mindes den sen. Det är en bra början på den med andningen, jag andas i micken. Jag kom ihåg hur den började, men inte hur den slutade.

Var har du läst dina dikter annars?

– Det var en tjej som sålde tidningen som hette Frances, hon dog

i fjol. Hon tog mig i handen en kväll och sa ”du ska läsa dina dikter i kväll”. Och drog med mig till Långholmen en natt, nån bar där, och jag gick upp och läste två-tre dikter. Jag läser i kväll med tacksamhet till henne för att hon hjälpte mig den gången och höll mig i handen, hon är en vän jag saknar.

– Jag vet fortfarande inte vart hon ligger begravd.

FRANK
SITUATION
S i T H L M
D

Köp Situation Sthlm av en säljare här.

Företagsprenumeration

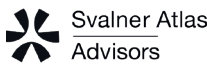
Med en företagsprenumeration hjälper du och ditt företag till att göra Stockholm till en bättre stad för oss alla att bo i. Vill ni också företagsprenumerera på Situation Sthlm och synas med er logotyp på den här sidan? Kontakta oss:

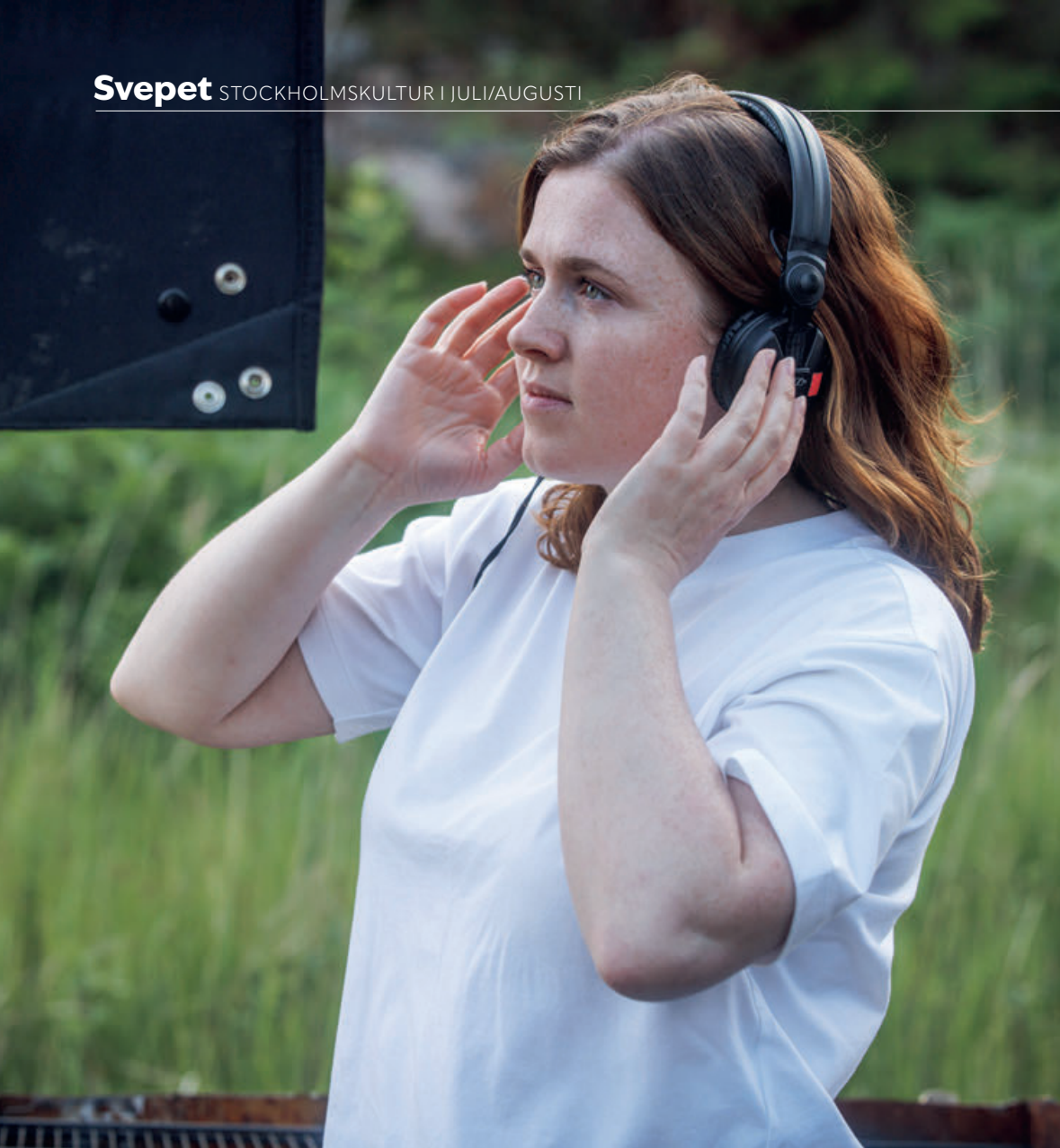
HERMAN SUNDGREN
Tel: 08-545 953 94
Mejl: herman@situationsthlm.se

3d0 arkitekter ab

IOHAN PAULIN

AMY DEASISMONT

”När jag var liten såg jag jättemycket skräckfilmer”

Med filmatiseringen av John Ajvide Lindqvists *Sommaren 1985* tar manusförfattaren Amy Deasismont sig an skräckgenren för första gången.

FILM I sommar tar ännu en av John Ajvide Lindqvists böcker klivet till tv-rutan, nämligen romanen *Sommaren 1985*. Berättelsen följer ett ungdomsgång på 80-talet, som står inför en omvälvande sommar när de upptäcker

en sjöjungfru på ön Svärtan. Eftersom SVT gjort en serie med ett snarlikt namn, har filmatiseringen fått namnet ”Svärtan”.

– Vissa av ungdomarna har kommit in i puberteten och de sociala reglerna har börjat ändras. Samtidigt hittar de den här varelsen som speglar karaktärerna och tar fram olika saker i dem beroende på vad de går igenom, säger Amy Deasismont, som tillsammans med Melina

Maraki skrivit manus.

Amy Deasismont, som har en bakgrund som artist och skådespelare, har de senaste åren skrivit för dramaserier som ”Thunder in my Heart”, ”Home for Christmas” och ”Heartbeats”. Förutom att skriva manus för ”Svärtan”, har hon även registrerat tre av seriens sex avsnitt.

– Producenten Anna-Klara Carlsten fick den här boken till sig och frågade om jag ville läsa den.

Jag tyckte jättemycket om den och förälskade mig i karaktärerna och det nostalgiska i att se tillbaka på minnen från barndomen.

LIKT AMY DEASISMONTS tidigare projekt kretsar ”Svärtan” kring unga vuxna, men nu kliver hon in i en helt ny genre. Hon beskriver själv att hon drogs till projektet just eftersom det både hade delar hon kände sig mer hemma i och element som var nya för henne.

– Jag dras till karaktärer som är i någon form av förändring, det tycker jag är väldigt spännande. Det kommer fram intressanta sidor hos människor i såna perioder.

Men hennes egen relation till skräckgenren är inte helt okomplicerad.

– När jag var liten såg jag jättemycket skräckfilmer för att jag ville visa att jag var så modig. Jag blev livrädd och låg uppe hela nätterna. Så jag bestämde mig för att jag inte skulle se mer skräckfilmer och har undvikit den genren under väldigt lång tid.

Många år senare blev Amy Deasismonts återintroduktion till genren just John Ajvide Lindqvists *Låt den rätte komma in*.

– Den lockade mig så mycket för att den var så psykologisk. Aspekten av att det finns en vardag som pågår och nånting kliver in i den och rör om, det är det han är så bra på.

Amy Deasismont håller redan på att jobba på sitt nästa projekt, som ännu är hemligt. I framtiden ser hon fram emot att göra film.

– Jag gillar att man i tv får en chans att berätta flera perspektiv. Men jag är ju jättenyfiken på långfilm också, men jag har inte riktigt en historia än som jag tycker passar för det formatet.

EMMA THIMGREN

Under Kulturfestivalen 12-16 augusti introducerar Unga Klara sin nya satsning **Unga Klara LAB** som sedan startar 17 augusti. Varje måndag mellan 15.00-19.00 kan unga mellan 13-25 år kostnadsfritt utforska teatern inifrån, testa att skriva manus, sätta ljus och träffa scenkonstnärer under ledning av Alessandra Fidani och Omar Abdirizak. Unga Klara LAB får stöd av Tim Bergling Foundation.

Nya perspektiv på musikbranschen

Podcasten Gåshud & Gager vill ge en inblick bakom musikindustrins kulisser.

PODD Anna Berglund, Alice Petz och Ingrid Malmén är rösterna bakom den nya podcasten Gåshud & Gager som startades tidigare i år.

– Vi tyckte det saknades en podcast som handlar om musiker som kanske inte tar plats i media så ofta. Det är många i Sverige som jobbar med musik på olika sätt, vi exporterar ju mest musik per capita som land i världen, men de man oftast får höra om är kändisarna, säger Ingrid Malmén.

I podcasten diskuteras allt från den kreativa processen till mer praktiska frågor som arbets-

tid, lön och villkor.

– Eftersom vi tre diskuterade de här frågorna hela tiden, tänkte vi att andra kanske också är intresserade. Vi riktar oss till personer i branschen, men vill också vara folkbildande för att gemene man ska kunna få en inblick i hur musikindustrin ser ut, säger hon.

Hittills har de intervjuat producenter, kompositörer och livemusiker.

– Med den politik som bedrivs nu kändes det viktigt att lyfta fram alla för att få ansikten på de som jobbar och betalar skatt. Och med utvecklingen av tekniken där allt fler ersätter människor med AI kändes det viktigt att lyfta just människorna, säger hon.

EMMA THIMGREN

Elisabeth Ohlson – retrospektiv

UTSTÄLLNING Elisabeth Ohlson anses som en av Sveriges viktigaste fotografer.

Utställningen "Elisabeth Ohlson – Retrospektiv" som öppnar på Galleri 3 på Kulturhuset Stadsteatern 25 juni är första gången hennes samlade konstnärskap presenteras i Stockholm. Den består av 230 bilder, somliga av dem aldrig tidigare visade. Med i utställningen finns bland annat den sista bild Elisabeth Ohlson tog på sig själv – med fjärrutlösare, i sjuksängen, döende efter en tids sjukdom.

– Jag kommer ta bilden så sent som möjligt, medan jag ännu klarar av att trycka på kamerans fjärrkontroll.

Elisabeth Ohlson hade en tydlig konstnärlig metod med sina ofta väldigt noggrant iscensatta bilder, sprungna ur verkliga erfarenheter.

– Hennes bilder vittnar om ett konsekvent och kompromisslöst arbete där frågor om tro, kärlek, identitet och människovärde inte bara gestaltas, utan också utmanar och bidrar till samhällsdebatten. säger Minna Strömberg Wallin, förvaltare av Elisabeth Ohlsons konstnärliga arv.

ULF STOLT

17

procent av de tillfrågade i Fonus undersökning om vad man ville skulle serveras på sin egen begravning, föredrog smörgåstårter.

1737

skrev botaniker Carl von Linné ett brev 22 januari till den tyske läkaren och botanikern Christian Gottlieb. Brevet såldes i juni på auktion för 1 875 000 – det dyraste brev som sålts på auktion i Sverige.

ROCKY HORROR ÄR PRIDE-TRADITION PÅ ZITA

BIO Som en del av Pride visar biograf Zita på Birger Jarlsgatan traditionsenligt Jim Sharmans kultfilm *The Rocky Horror Picture Show* från 1975. Biobesökare kan komma med eller utan rekvisita, outfits och hån och på sitt eget sätt vara

med och skapa en oförglömlig föreställning.

Som godkänd rekvisita i salongen räknas bland annat: dagstidning, vattenpistol, okokt ris, spelkort, nycklar, partyhatt,

toalettrulle, rostat bröd utan smör, partyvissla, gummihandskar och ficklampa.

Filmen skapades inte som en queer-film i dagens mening, men hyllade det utlevande,

annorlunda och sexuellt frigjord. På 70- och 80-talet, när hbtq+-personer saknade trygga mötesplatser, blev nattliga filmvisningar av *The Rocky Horror Picture Show* en trygg plats att möta likasinnade.

ULF STOLT

POLISEN

Sigun Ekström, en av Stockholms första kvinnliga poliser, går i pension.

Juli/augusti 2000. Befolkningsökning, razzior och Greta Garbos bronsbyst.

STOCKHOLM ÄR DEN enda region i landet där befolkningen ökar. Förra året ökade befolkningen med 20 000 personer, störst ökning skedde i Värmdö och Danderyd.

En familj i Tyresö får 2,1 miljoner av regeringen i en förlikning, sedan pappan felaktigt anklagats för sexuella övergrepp på sin dotter.

Ken Ring släpper dubbelskivan *Mitt hem blir ditt hem*, samti-

digt som han vräks från lokalen han fått låna i Hässelby på grund av obetalda hyror.

Det finns 294 offentliga toaletter i Stockholm stad.

Bland andra Iron Maiden, Tom Jones, Pearl Jam, Bo Kaspers Orkester, D'Angelo, Ulf Lundell, Bon Jovi, Marie Fredriksson, Rickie Lee Jones, Thåström och Joe Cocker spelar i Stockholm.

En av Stockholms första

kvinnliga poliser, Sigun Ekström, går i pension efter 43 år i yrket.

Robyn är årets Karamelodiktstipendiat.

Moderna museet i ekonomisk kris. Kräver att det årliga anslaget på 82 miljoner kronor stärks med sex miljoner.

Pascal Fogelberg belönas med 3 000 kronor av Stockholmspolisens för att han räddade en kvinna från att drunkna vid Skeppsbron en natt förra sommaren.

UNDER TRE RAZZIOR i kollektivtrafiken tog Connex sammanlagt 78 personer för att de åkte utan giltigt färdbevis. Straffet blir böter på 600 kronor.

Läkarbristen i de södra förorterna ett hot mot folkhälsan.

Bronsbysten på Greta Garbo i Helgalunden lyfts bort, då stadens konstråd inte tycker att den konstnärliga kvaliteten är tillräcklig, och därmed inte godkänt den som konstverk.

Lukas Moodyssons film *Tillsammans* har premiär.

Hittegods samlas på hög i Söderort. Personalen på hittegodsavdelningen i Västberga hinner inte med, saker blir liggande oregistrerade i månader.

Ett Air France-plan kör över en hund på startbanan på Arlanda. Hunden hade tagit sig ur sin bur på ett annat plan, och när bagagepersonalen öppnade lastutrymmet smet hunden ut och sprang ut på startbanan.

Blodbrist i stan – Blodcentralens reserv ligger under det normala blodlagret.

Det största fartyg som någonsin gått in i Stockholm – kryssningsfartyget "Millennium" på 294 meter – har lagt till vid Stadsgårdskajen.

Slas ger ut *Svart asfalt, grönt gräs*.

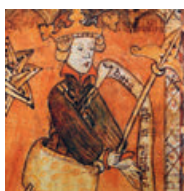
Ett stulet handikapptillstånd för parkering säljs för 40 000 kronor i Stockholm, hittills i år har 150 tillstånd stulits.

ULF STOLT

1954 Den första svenska atomreaktor R1 togs i bruk på KTH 13 juli klockan 18.59, laddad med 3 ton lånat franskt uran och 5 ton tungt vatten från Norge. R1 var i drift fram till 6 juni 1970.

1945 Den svenska samlingsregering – även kallad Hansson III – som styrte Sverige under andra världskriget avgår och ersätts samma dag av en rent socialdemokratisk regering.

1319 Magnus Eriksson väljs till kung som treåring. Han regerade i 44 år och 222 dagar och är den svenska kung – förutom vår nuvarande – som regerat längst. Han drunknade 1374.

Kung Magnus Eriksson

Ur arkivet: #154, juni 2010

Inför släppet av skivan *Body Talk, pt 1* berättar Robyn att hon "aldrig varit ett offer utan från dag ett styrt över min karriär", stadsjägarna skjuter duvor med pilbåge, Ulf Brunberg minns sin gamla klasskamrat Christer Pettersson, Tina Alén har städat tunnelbanan i trettio år och reporter Jan Lindström gör ett nedslag hos Musketörerna i Rågsved. Ida Redig skivdebuterar, årets grillsäsong är här – briketternas tid är synnerligen manlig, Ari Up i återförenade The Slits intervjuas, Fryshuset startar eget skivbolag, boken *Vräkt* är viktig forskning i bokform, Dan Wolgers skulptur "Torso" har landat utanför Fotografiska, seriestripen Zelda, Gata fram och tillbaka, Med egna ord, med mera.

DETTA OM DETTA

Värt att veta om
vad som helst

Blodgivning

Blodkroppar, plasma och plättar

Vid blodgivning lämnar man cirka 450 milliliter blod, vilket tar fem till tio minuter. Blodpåsen märks med en unik kod och transporteras kyld till ett blodcentrum. Där testas blodet för bland annat HIV, hepatit B och C samt klassas med blodgrupp.

●

Blodet delas sedan upp i tre huvudkomponenter: röda blodkroppar, plasma och blodplättar. Röda blodkroppar lagras vid 2–6 grader i upp till 42 dagar. Plasma fryses till cirka –30 grader och kan sparas i flera år. Blodplättar förvaras vid rumstemperatur under ständig omrörning och används inom 5–7 dagar.

●

Kroppen återställer plasma-volymen inom ett till två dygn genom vätskeintag. De röda blodkropparna nybildas i benmärgen och hemoglobinet återhämtas normalt inom sex till åtta veckor. En blodgivning kan hjälpa upp till tre patienter eftersom blodet delas upp i flera komponenter.

PÅ HÖRNET

En Stockholmare
mitt i steget

**ERIK ANDERSSON I HÖRNET
AV LÄSTMAKARGATAN/
REGERINGSGATAN**

”Jag är på väg
till hotellet”

**Har du några planer för
sommaren?**

– Nej, faktiskt inte. Vara lite ledig. Jag gillar att ha det ganska fritt, utan planer. Fotbollen och det där får gå som det går.

Varför kommer du gående här?

– Jag är på väg till hotellet, jag bor i Alingsås, är här på jobb. Jag är kommunikatör så jag ska på ett jobbmöte i morrn. Och på fest i kväll – jag är också journalist. Jag frilansar så jag jobbar åt olika.

TEXT **ULF STOLT**
FOTO **MAGNUS SANDBERG**

En av Erik Anderssons telefoner är hans privata, den andra är en jobbtelefon. Om jobbtelefonen hade med journalistjobbet eller kommunikatörsjobbet att göra förblev oklart.

B305

RING
FÖR
BÄJEN

Alla bajares telefonabonnemang

Läs mer på [tre.se/bajen](https://www.tre.se/bajen)

Stockholms puls ger staden liv och för oss framåt,
tillsammans. Från gryning till kväll. Från jobb till fritid.
Till någon vi älskar. Eller i en annan, helt oväntad riktning.
Mot en ersättningsbuss. Till rätt linje, men fel station.

Pulsen knyter ihop alla delar, vad som än händer på vägen.
Myllrande innerstad med lugnaste landsbygd. Och oss
med varandra. Ibland i otakt med tiden. Men så länge vi
rör oss framåt tillsammans är vi på rätt väg.

Stockholms puls

